

Vaertlinck *contact*

Tijdschrift van de Willebroekse genealogische en heemkundige kring Vaertlinck vzw

i Thisselt. Oostdijk

Vaertlinck *contact*

Op de cover

Een lang verdwenen beeld van de Oostdijk en de sluis in Tisseelt. De foto is genomen kort vóór de plaatsing, vanaf 29 juli 1912, van een voorlopige brug opwaarts de sluis en, onmiddellijk erop volgend, de afbraak – 'au moyen d'explosifs' - van de sluis. Ook de huizenrij op de achtergrond zou jaren later, bij de verbreding van het kanaal, onder de sloophamer verdwijnen. Gelukkig is er nog de kerktoren om ons te herinneren aan het 'Thisselt' van toen.

Tijdschrift van de Willebroekse genealogische en heemkundige kring Vaertlinck vzw

Abonnement: 16 euro door storting op ondervermeld rekeningnummer
Afzonderlijke nummers: 5 euro

ISSN 1782-2785

Secretariaat

p.a. René Pattyn | Molenweg 24 | B-2830 Willebroek

Contact

tel. 03-886 92 44 | vaertlinck@telenet.be | www.vaertlinck.be

Praktische gegevens

Ondememingsnummer 881 351 205

IBAN BE88-0682-3183-1441 | BIC GKCCBEBB

Erkende culturele vereniging Willebroek: culwo83

De vereniging staat los van alle filosofische en ideologische strekkingen

Bestuursleden

Gust Van Auwenis (Voorzitter) | Dendermondsestwg. 204 | B-2830 Willebroek | tel. 03 886 85 54

René Pattyn (Secretaris) | Molenweg 24 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 92 44

Guido Van Humbeeck (Penningmeester) | Jozef Wautersstraat 125-1 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 04 75

Leon Bernaerts (Bestuurslid) | Eikenstraat 20 | B-2840 Reet | tel. 03-888 21 83

Flor Cools (Bestuurslid) | Vijvershof 2 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 69 98

Gary Mantierts (Bestuurslid) | Groene Laan 38-3B | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 65 26

Jan Peeters (Bestuurslid) | Pullaar 270 | B-2870 Breendonk | tel. 0477-62 69 84

Kevin Polfliet (Bestuurslid) | Sint-Janskerkhof 3 | B-2800 Mechelen | tel. 0484-91 69 84

Silvain Spaepen (Bestuurslid) | Geuzenstraat 17 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 59 75

Eric Van Winghe (Bestuurslid) | Mispelweg 41 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 78 82

Vaertlinck vzw is lid van

Koninklijke Vereniging voor Natuur- & Stedenschoon vzw

Geachte mevrouw

Geachte heer

De voorbije maanden was het koud, donker en grijs met daarbij nog enorm veel sneeuw op de koop toe.

Vier lange maanden lang hadden wij met een echt strenge winter te maken.

Maar eindelijk schijnen wij hiervan verlost te zijn.

De primula's, ranonkels en viooltjes brengen als het ware de lente in ons midden. Deze lente kriebelt toch zo onweerstaanbaar. Velen onder ons zijn aan hun lentewerk begonnen in hun tuin of prieeltje. Ook de vogels laten zich reeds horen van in de vroege morgen.

Dit wil zeggen dat er hiermee werkelijk een seizoen wordt afgesloten.

Ja, beste lezers (-essen), ook wij sluiten een seizoen af alsmede de 6de jaargang van ons tijdschrift "Vaertlinck" waarvan wij hopen dat u ervan hebt kunnen genieten en dat u er veel leesplezier aan gehad hebt.

Wij durven u dan ook uitnodigen tot de hernieuwing van uw abonnement voor de 7de jaargang. Reeds nu hiervoor onze oprechte dank.

Weldra is het Pasen. Vandaar dat wij u nu reeds een Vrolijk Paasfeest toewensen en tevens ook een prettige Paasvakantie.

Het bestuur

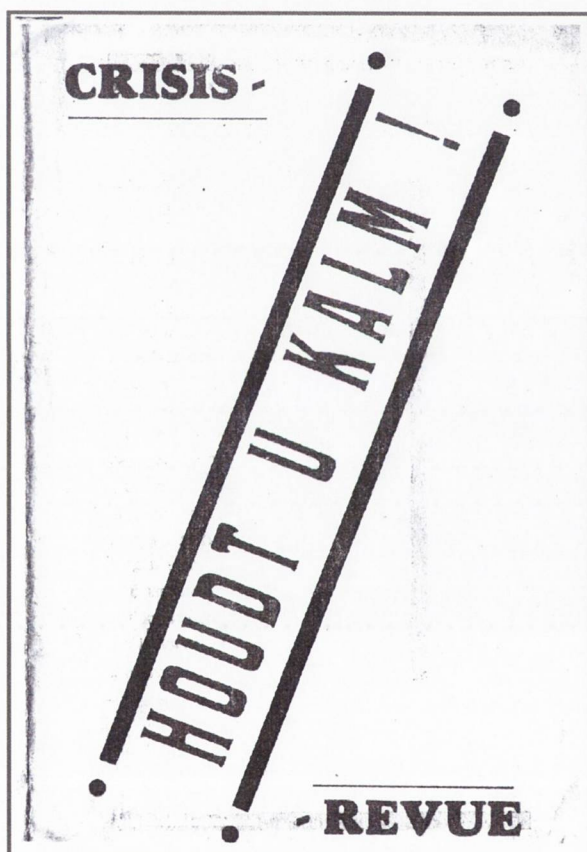
TISSALT – HOUDT U KALM !

De crisisperiode van de jaren in de dertig liet zich ook gevoelen in Tisselt.
(in de jaren '30 is de periode rond 1930 en de periode vóór de Tweede Wereldoorlog).

Om de bevolking tijdens deze moeilijke jaren toch wat op te monteren had men er in Tisselt niets beter op gevonden dan een "crisisrevue" ten tonele te voeren onder het motto : Houdt u kalm !
Deze "revue" werd opgevoerd in het patronaat.

Het was vooral Jozef VERVLOET die als voorzitter van de KWB het grote werk van regisseur en opsteller van de teksten voor zijn rekening nam.

De omslag en de gelegenheidsbundel werden gedrukt door de drukkerij Meeus te Breendonk in de kleuren van Tisselt t.t.z. rood en groen (omslag).

KRISIS REVUE

HOUDT U KALM

VOORSPEL

- 1 CRISISLIED
- 2 DE DUIVENMELKER

EERSTE DEEL

- 1 OPTREDEN VAN DE V. K. A. J.
- 2 ALS DRIE PLEZANTE SLOEBERS BIJEEN VALLEN
- 3 PROPERKENS AFGEWERKT
- 4 ALS DRIE SLOEBERS SERIEUS ZIJN
- 5 ZIJT DAN MAAR EERLIJK
- 6 NAAR HET LAND VAN DEN GLIMLACH
- 7 WAT NE MENSCH VOOR DEN DOP MOET DOEN
- 8 DE STRAATZANGERS

TWEDE DEEL

- 1 HUMORISTISCH HALFUURTJE
- 2 TWEE MODEL-SCHOONMAMA'S
- 3 VRIJF-EN-TWINTIG JAAR STRAATVEEGSTER
- 4 HOUDT U KALM
- 5 OUDERDOMSPENSIJEN
- 6 NOOIT MEER OORLOG
- 7 DAT IS TISSALT
- 8 SLOTLIED

Verleenden aan deze revue hun medewerking: A. BOUTEN, A. DE BACKER, L. DE KEERSMAECKER, M. DE MOL, E. DE WIN, F. HUYSMANS, L. HUYSMANS, L. KERRE-MANS, J. JOTTIER, J. MOORTGAT, J. SCHAERLAEKEN, V. STEENACKERS, J. STEVENS, A. VAN DEN BRANDEN, J. VAN DER TAELEN, F. VERBEECK, J. VERBEECK, L. VERBRUG-GEN, J. VERVLOET, J. VIVIJS en F. VEREST.

TWEE BRIEVEN

1.

Ach, Moeder ik zit hier alleen in mijn cel
En kijk door 't getraliede venster.
Het leven is stil hier en koud als een graf.
Ach, Moeder hoe zwaar is mijn straf.
Ach, lieve Moeder. Gij waart er niet bij op dien nacht.
Toen het gebeurde, zoo onverwacht.
Ze lachte mij uit en sarde mij keer op keer
Ach, lieve Moeder, toen kend'ik mij zelf niet meer.

2.

M'n jongen, zoo juist bracht de post mij uw brief.
Ik heb hem wel tienmaal gelezen.
Na al wat gebeurd is, blijft gij tovh mijn kind
Dat troost bij zijn moederken vindt.
Ach lieve jongen, troost gij u maar stil in uw lot.
Ik bid voor u veel, veel tot den goeden God.
En als ge weer loskomt, denkt niet, nu sta ik alleen
Maar komt gerust bij uw oude moeder weer.

De Crisis is de schuld van alles.

1.

Wie maakte er vroeger
De beddens en den noen?
't Was Mama.
Wie trok er 's morgens uit
En wie werkte voor de poen?
't Was Papa.
Wie lapte er mijn broeken
En ging nooit op staminee?
't Was Mama.
Wie nam me mee naar d'Oude Met
En wie gaf me 's Zondags pree?
't Was Papa.

Refrein:

De crisis heeft dat nu veranderd:
Geheel de wereld draait verkeerd.

2.

Wie doet er nu den afwasch
En wie houdt er nu het kind?
't Is Papa.
Wie loopt er nu de stad af
Totdat zij werk vindt?
't Is Mama.
Wie zit achter de stoof
En eet zijn kas op als chaumeur?
't Is Papa.
Wie staat er nu gansch alleen
Voor miserie en slameur?
't Is Mama.

Refrein:

De crisis is de schuld van alles,
Geheel de wereld draait verkeerd.

3.

D'een jongleren met miljoenen
d'ander hebben zelfs geen brood...

O mama.

D'een zwemmen in d'olie
En d'ander slikken lood...

O papa

Voor 'n eerlijk braaf kadeke
Is hier nu geen plaats meer:

O mama

'k Ga mij laten dicht soedeeren
Gelijk Alexander Stavisky...

O papa.

Refrein :

De krisis is de schuld van alles
Geheel de wereld draait verkeerd.

HOUD U KALM.

Refrein.

Haa d'aa kalm (bis)

Trekt u daar niks van aan.

Haa d'aa kalm (bis)

Laat het langs uw rug afgaan

En ge moet u niet geneeren

Aan 't gepraat van die lameeren

Haa d'aa kalm (bis)

Trekt u daar maar niks van aan.

1.

Hebt ge een goed kommersken

Van eiers, boter, vleesch,

Bloknagels of patatten.

Bruin zeep of platte kaas.

Wees er dan van verzekerd

Ze bekijken u dan zier.

Het doet aan uw geburen

Geen spirreken plezier.

2.

Gaat ge recht door 't leven.

Zijt ge een braven vent

En leeft ge met uw vrouwken

Gelukkig en kontent

Het zal niet lang toch duren

Daar komt een vuil lameer.

Die trekt dan van jalouzie

Uw huishouden er deur.

3.

De meeste vriendschap vindt ge

Toch in de politiek

De een scheldt u voor duvel

Een ander vindt u chick

En zijt g'er aangekozen

Ja, hebt ge zoo'n chans

Bij deze zijt ge ne goeie

Bij nen andren : Broebelmanns.

4.

Van als ge wordt geboren
Tot dat ge 't graf ingaat
Is zoo u 'lot beschooren
Dat de wordt bepraat
Ja, 't is toch iets gezwegen
Alzoo 'n lammeerderij
Maar laat ze toch maar razn
't Is van jaloezernij.

Alle liederen in deze bundel zijn opgemaakt op de wijs en de maat van een gekende volkse melodie zodat iedereen deze kon meezingen.

Wij hebben in het kort bestek niet alle liederen uit het boekje “Crisisrevue – HOUDT U KALM !” in het vorige tijdschrift kunnen overnemen. De andere liederen worden dan nu in dit nummer weergegeven.

Wellicht gaat men hier of daar, op zolder of in de bergplaats nog een exemplaar terugvinden.

Uit het persoonlijk archief van E.H. L. Vervloet, Londerzeel.

De omgeving van de roeivijver “Hazewinkel” onder een dikke laag sneeuw bedolven

Winter : december2010 - januari 2011

Willebroekse schoolmeester-kosters in het Ancien Régime

Bequaem de costerije te bedienen ende schole te houden

Willebroekse schoolmeester-kosters in het Ancien Régime

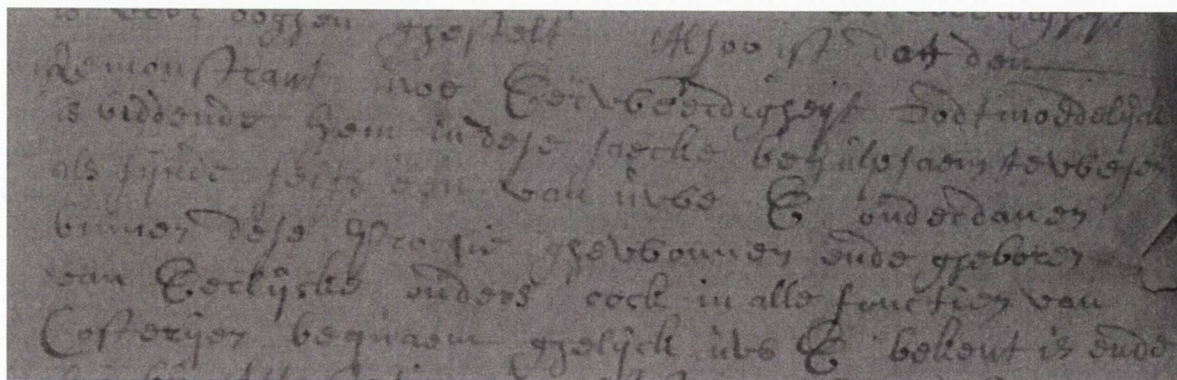
Deel 3 : *Verthone reverentelijck* – sollicitaties voor het kosterschap

Wat voorafging

Na de dood van de Willebroekse koster-schoolmeester Jan Nicasius in 1684 werd zijn dubbelambt contractueel voorbestemd voor zijn minderjarige zoon Hendrik zodra die volwassen en afgestudeerd zou zijn, acht jaar later. Ondertussen werd het kosterschap waargenomen door substituut Judocus Sansterre. In 1692 wou Hendrik Nicasius effectief koster-schoolmeester worden, maar hij overleed in oktober 1693 en Sansterre werd ontslagen. Daardoor kwam er in Willebroek een vacature vrij voor een koster-schoolmeester.

Tien kandidaten dienen zich aan voor de post van koster-schoolmeester in Willebroek, als opvolger van Hendrik Nicasius en substituut Judocus Sansterre. Hun sollicitatiebrieven verschillen in wezen niet zo veel van hun hedendaagse tegenhangers. Ze leren ons iets over wat er zoal van een koster-schoolmeester verwacht werd. De sollicitanten stellen zich voor, sommen hun capaciteiten op en proberen het selectiecomité (baron, pastoor en schepensbank) ervan te overtuigen dat zij 'the right man for the job' zijn. Iedereen gebruikt daar zijn eigen argumenten voor.

Zo is er **Mathys De Ghelas**, die zich erop beroept dat hij zelf afkomstig is uit Willebroek en dus veronderstelt dat hij wel een streepje voor zal hebben: *"Alsoo ist dat den remonstrant uwe eerweerdighijt ootmoedelijck is biddende hem in dese saecke behulpsaem te wesen als sijnde selfs een van uwe onderdanen binnen dese prochie, ghewonnen ende gheboren van eerlijcke ouders oock in alle foncties van costerijen bequaem ghelijck uwe E(erweerdigheid) bekent is ende hij bij attestaties van pastoors en costers van alle dese omliggende prochies begeert te thoonen"*. Al moet Mathys wel toegeven dat hij zelf geen orgel kan spelen: *"Ende raeckende vande orgelen presenteert den remonstrant eenen (vervanger) te stellen tot contentement van uwe eerw. op sijne eijghen coste"*. Da's voor een kandidaat koster wel een minpuntje natuurlijk, net als zijn wat beschuldigende suggestie dat hij geen reactie heeft gekregen op een al eerder verstuurde brief. Hoe dan ook hoopt hij dat de pastoor hem zal helpen *"ofte ten minsten hem selven in persoon te willen aanhooren"*. Met andere woorden: laat mij u overtuigen in een persoonlijk gesprek. Dat lijkt dan weer wel regelrecht uit een hedendaags sollicitatiehandboek te komen.

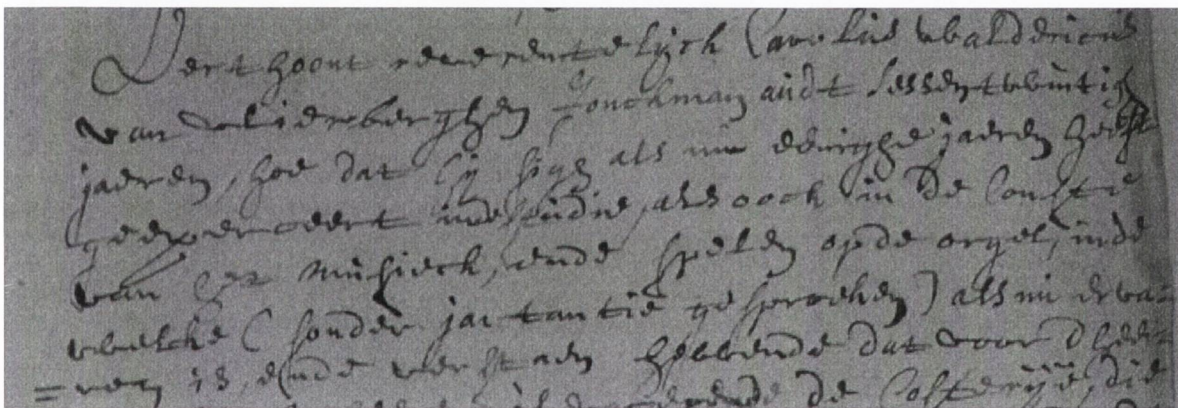
Fragment brief Mathys de Ghelas

Ook de volgende kandidaat, **Judocus Van den Bossche**, kan zelf geen orgel spelen, al is hij de zoon van de overleden koster van Steenhuffel: *"Mits hij (ondergetekende) tot het spelen der orgele noch onbequaem is, soo ist dat hij op sijnen cost ende last eenen benefens hem sal stellen, bequaem in alles in het welcke hij onbequaem is, tot hij ten uijttersten bequaem sal sijn"*. Een beetje een warrige uitleg, waar hij verder nog aan toevoegt dat hij drie jaar theologant is geweest in het seminarie van Mechelen en hoopt bij Gods gratie tot priester gewijd te worden.

Philips Laureys is afkomstig uit Hamme, 'in het land van Dendermonde'. Het is *"tot sijnder kennisse gecomen dat alhier vacant is de costerije ende d'orgele, mitsgaders de schole"*. Hij hoopt dat hij bekwaam is om die functies op te nemen aangezien hij *"t selve schoelmeesterschap en organistschap binnen de voorseyde prochie van Hamme in de tijt van seventhien jaeren continuelijck saemen met de costerije heeft geëxerceert"*

Carolus Waldericus Van Vlierberghen, "jonckman audt sessentwintigh jaeren, vertelt *"hoe dat hij sijn als nu eenighe jaeren heeft geëxerceert inde studie als oock in de conste van het musieck, ende spelen op de orgel, inde welcke (hij) sonder jactantie gesproken (= zonder op te scheppen) alsnu ervaren is. Hij heeft vernomen dat "de costerije vacerende" is en vindt dat die "moet bedint worden van imandt verstaende de voorschreven conste ende wetenschap, tot welcken den verthoonder (sich) soo tot gerief ende dinste van de eerweerdighe heeren geirne soude presenteren (...) bereidt sijnde sijn selve (desnoods sijnde) te stellen ter preuve"*.

Aanhef brief Carolus Van Vlierberghen

Oliverius De Boeck, organist in het Groot Begijnhof te Brussel, is eveneens kandidaat. Hij heeft vernomen dat het kosterschap in Willebroek vacant is en *"presenteert de selve te bedienen op de conditiën daer toe gerequireerd mits doen blickende van sijne capaciteyt ende de schole te houden om de jonckheijt behoorlijck te leeren lesen ende schrijven, soo inde deutse als franse taele, als oock dat des supliants hujsvrouw sal de schole houden voor de dochters in bijde taelen als oock leren het spellewerck etc."* En hij heeft nog meer troeven aangezien hij *"noch spelt op andere musicale instrumenten als basson ende viole, dewelcke (hij) in alle voorvallen presenteert te gebuïjcken"*. Bovendien belooft hij ook nog *"de orgel te onderhouden van stellen ende reparatie"*. Een valabele sollicitant, zo lijkt, en een man met een duidelijk handschrift, wat voor een schoolmeester altijd nuttig is:

Ook **Franciscus Smidts**, geboren in Vorst als zoon van meester Joannes Smidts en Catharina Van Roye, heeft vernomen dat de parochie van Willebroek een bekwame schoolmeester, koster en organist nodig heeft en vindt zichzelf *"zonder jactantie gesproecken sufficient"* om alledrie die ambten in te vullen. Hij wil daar ook bewijs van leveren. Hij beheerst *"bassum continuum, volle mussijck ende choorsanck, hebbende oock een vaste duytsche handt van schrijven"* en heeft zich naar eigen zeggen *"tot contentement van een ijder eerlijck gedraegen."*

Ogen slijck ende van syne Capaciteit ende de
 schole te houden om de jonckheijt behuyllyck
 te leeren lesen ende schryuen gaende d'itse
 als fransetrale als ook dat des suppliant
 huysman sal de schole houden seer de oechten
 in vnde de buelen als oock leeren het spelle
 swick etc

Fragment brief Oliverius De Boeck

Verthont met Eerbiedinghe franciscus
 smidts geboren van Gortf soene van
 meester Joannes smidts ende Cathari-
 =na van Roije dat hij overtaen hebben=
 =de dat in G.E. parochie sante van
 node wesen eenen bequaemen school=
 =meester en ter ende organist waer
 =het landt iactant ge=

Fragment brief Franciscus Smidts

De sollicitant met het mooiste handschrift (en de meest toepasselijke naam) is zeker **Jan Penneman**. Hij is organist en schoolmeester in Belsele en heeft acht jaar ervaring met het koor, de muzikale zang en het orgel spelen: vier jaar in Buggenhout en vier jaar in Belsele. "Den suppliant (belooft) de selve (ambten) seer wel te bedienen end te doen al dat eenen goeden coster ende schoolmeester betaemt, ende oock jaerlycx te leeren vier kinders het musieck, alles sonder last vande prochie oft kercke, om alsoo metteryt te queecken een fraey ende volcommen musieck, midts dat den suppliant oock altyt sal mede singhen, en spelen t' saemen op d'orghel mitsgaeders bij hem te nemen eenen knecht tot assistentie vande schole, als wanneer den suppliant soude moghen absent sijn door berechtinghen oft andersints".

J. Penneman
 Supplicerende vertoont reuerentelyce Jan
 Penneman jeghenwoordich Organist en schoolm.
 binnes de parochie van Belsele, dat by hem al sine dert
 tyt van ontrent acht jaeren heeft g'geapplicueert
 soo in een koor als musicaelis sanc, mitsgaeder
 het spelen vande Orghel te weten vier jaeren binnes
 Buggenhout ende dander vier jaeren binnes selve
 Belsele, waer door den suppliant sonder iactant id

Fragment brief Jan Penneman

Ook **Peeter De Mol**, zoon van Segher, heeft "verstaen dat de costerije in de prochie van Willebroek soude comen te vaceren". Hij stelt zich kandidaat en is er zeker van dat "den heere pastoir ende gemeyntenaeren seer wel hun gedindt sullen vinden, reden dat ick myne musickaelen koorsanck hebbe geleerd by den Eerw. heere sangmr. van 't capittel van Songnie¹ ende t spelen der orghel alsoock by mynen vader, coster van Huyssinghe, den welcken nu den tydt van sessentwintich jaeren bedindt heeft ende noch doet".

François Janssens, organist en schoolmeester in Waasmunster, heeft naar eigen zeggen "in den tijd van 25 jaar continuelijcke sich bekwaamd in het spelen der orgele en het houden der schole, mits het leren cijferen mitsgaders in sanck, musieck, sich zelve over alles bereid sijnde te stellen een preuve". Bij de brief is een attest gevoegd van de pastoor en de schepenen van Waasmunster, die "doen te weten ende certifiëren bij desen dat François Janssens, inboreling van Antwerpen, organist en coster van sijne stiel, binnen de voorschreven prochie is geadmitteerd geweest ende noch is tot organist ende schoolmeester, over de 25 jaere, ende sijne dienst soe wel heeft gedaen datmen voor alsnog geene de minste redenen en heeft gevonden om denselve af te dancken (sic)". Dit attest is het enige document in de reeks sollicitaties dat gedateerd is: 4 mei 1694 meer bepaald.

And the winner is ...

En dan is er nog één sollicitant: "Verthoont in alle oodmoedigheijt Bavo Jouret hoe dat hij heeft gestudeert sijne vijff scholen², continuelijcke geexerceert in het musieck ende het spelen van de orgel, ende dat hij voor sijne vaeder zaliger eeniche jaere heeft gespeelt inde kercke van onse L. vrouwe binnen de stat mechelen alle de diensten, ende noch tegenwoordig is bedienende het orgelistschap vande Eerw. PP Predicheeren binnen der selver stede, waardoor hij vertrouwt vercregen te hebben de bequaemcheijt omte bedienen het costerschap vacant in UE voorn. Baronnie van Willebroeck om daer mede mits de doot van sijne vaeder te connen doorhelpen sijne moeder alsnu gecommen sijnde tot den auderdom van omtrent de 60 jaren oorsaecke sijne toevlucht is nemende tot Ue. Seer oodmoedelijck biddende believe gedient te wesen den suppliant te favoriseren met UE vojise tot het voorn. costerschap 'tgene den suppliant met naerstigheijt ende ijver sal trachten te bedienen ende onderwerpen aen UE ordren twelck doende sal verobligeert wesen den almogenden te bidden voorde welvaart ende prosperiteijt van UE."

A photograph of a handwritten letter in cursive script. The text is written in dark ink on aged paper. The first line reads "Verthoont in alle oodmoedicheijt Bavo." The following lines describe the writer's musical education and current position as an organist and schoolmaster in Mechelen. The handwriting is fluid and characteristic of the late 17th century.

Aanhef brief Bavo Jouret

¹ Sognies (Zinnik) in Henegouwen

² Wat hij precies bedoelt met de 'vijff scholen' is onduidelijk. Het is ongetwijfeld een verwijzing naar een onderwijscyclus of curriculum van vakken. Maar de traditionele indeling van de Latijnse scholen bestond uit zeven vakken: het *trivium* (grammatica, retorica, dialectica) en *quadrivium* (aritmetica, geometria, astronomia en musica).

Hij zegt er nog bij dat hij 22 jaar is (° 1672), maar vermeldt helaas niet de naam van zijn ouders. Uit andere bronnen blijkt evenwel dat Bavo Jouret, net als zijn voorganger Jan Nicasius, uit een familie van kosters en muzikanten komt. De familie Jouret leverde al twee generaties lang kosters en organisten voor de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijle-Kerk in Mechelen. De vader van Bavo, Jan Jouret (1630-1693), was organist in OLV van 1680 tot 1693. Jan Jouret was op zijn beurt de zoon van Peter Jouret (± 1600 – 1660), die 31 jaar lang koster en zangmeester was van OLV. Diverse andere Jourets waren als zanger, organist of koster actief in OLV over de Dijle of andere Mechelse parochies.³

Tussen de stukken in het Rijksarchief Antwerpen, OGA Willebroek, Inv. 22 (waar de sollicitatiebrieven zich bevinden) is er geen akte van aanstelling of contract, maar uit andere bronnen weten we wel degelijk dat Bavo Jouret de nieuwe koster van Willebroek is geworden. Uit de kerkrekeningen blijkt dat hij in 1697 een jaarlijkse gage van 66 gulden had. In 1698 ging hij in Bornem trouwen met Elisabeth Peeters, maar het koppel bleef in Willebroek wonen en kreeg er tussen 1699 en 1708 vijf kinderen. In de Volkstelling van 1702 wordt Bavo Jouret koster genoemd en blijkt een akte van notaris Antonius Vander Veken is hij dat in 1708 nog altijd. Bavo Jouret overleed vermoedelijk in 1711 of 1712. In een akte voor de Willebroekse schepenvanck van 16.11.1712 is er inderdaad sprake van de 'weduwe' Bavo Jouret (Elizabeth Peeters). De man is dus op 39-jarige leeftijd gestorven. Bavo Jouret was 17 jaar lang koster van Willebroek. Maar schoolmeester, dat was hij niet.⁴ Die functie werd waargenomen door zijn schoonbroer, Philippus Apers, de eerste in een hele Apers-dynastie, die tot in de 19de eeuw schoolmeesters en kosters zou leveren in Willebroek.

(Wordt vervolgd)

Paul De Borger

Geachte mevrouw, geachte heer,

Het zetduiveltje heeft ons parten gespeeld.

Op de omslag van ons vorig tijdschrift staat verkeerdelijk vermeld : 6de jaargang nr 2 | oktober – november – december 2010.

Dit moet zijn : 6de jaargang nr 3 | januari – februari – maart 2011.

Wij bieden u hiermee onze verontschuldiging aan voor deze kleine vergissing.
Met onze beste groeten,

Het bestuur.

³ Bulletin du cercle archéologique, littéraire & artistique de Malines, jaarboek 1897 en 1906

⁴ Omdat hij er geen opleiding of ambitie voor had (cfr zijn sollicitatiebrief), maar misschien ook wel omdat de Willebroekenaars met zijn voorganger Judocus Sansterre niet zo'n beste ervaring hadden gehad met het dubbelambt van koster-schoolmeester. Mogelijk kozen ze er deze keer wel expliciet voor om de twee functies te scheiden.

DE SOCIALE ONTWIKKELING IN DE PAPIERFABRIEK “Louis DE NAEYER”

Het is een feit dat de strijd voor de lotsverbetering van de werkende mens zich ook in het Willebroekse heeft afgespeeld in de periode vanaf 1894 tot de tweede oorlog. De vestiging van de firma De Naeyer in 1860 op de oostelijke oever van het kanaal zal zeker zijn invloed hebben gehad in de sociale bewustwording van de modale Willebroekenaar. Andere bedrijven zijn zich trouwens achteraf ook in Willebroek komen vestigen. De “strijd” werd in elk geval gevoerd door de arbeiders van deze verschillende vestigingen.

De paternalistische bewogenheid van Louis De Naeyer die als burgemeester, werkgever en huisbaas over een bijna despotische macht beschikte, zal zeker gedurende ruime tijd de sociale bewogenheid van de werkende mensen afgeremd hebben.

Om de geestesgesteldheid, die er in 1893 te Willebroek heerste, te schetsen, namen we een artikel over uit het katholieke dagblad “De Mechelse Courant” van 23 juli 1893.

GROOT SCHANDAAL TE WILLEBROECK.

“De gemeente Willebroeck is verleden Zondag het tooneel geweest van een ongehoord schandaal, door de socialisten verwekt.

Verleden Zondag, ten 2 ½ ure namiddag moest in deze gemeente de begrafenis plaats hebben van een ongehuwd werkman, Lod. Isenbaert, oud 37 jaren.

De geuzen van Willebroeck hadden door hun orgaan De Gazet van Willebroeck laten weten, dat de begrafenis van Lod. Isenbaert burgerlijk zou wezen en hadden terzelfdertijd hunne vrienden van Boom, Mechelen enz. opgeroepen.

Doch de moeder van den overledene de komedie vernemende, die men met haren zoon wilde spelen verwittigde onmiddellijk den heer burgemeester De Naeyer. Deze beval den commissaris Ilaubec en de veldwachter Somers het huis van den overledene te bewaken en de wil van de moeder te doen eerbiedigen. Maar bij hunne aankomst, hadden de socialisten reeds het kruis dat voor de deur stond weggenomen; en op het ogenblik dat de begrafenis moest plaats hebben, mag het getal geuzen, socialisten en nieuwsgierigen, dat voor de woning van Lod Isenbaert post had gevat op 2000 man geschat worden.

De heer commissaris deed alsdan de wil van de moeder en het bevel van de heer burgemeester kennen, doch de socialisten verzetten er zich tegen, duwden de politie achteruit, namen het lijk op en begaven zich rechtstreeks naar het kerkhof.

Onmiddellijk werd de heer De Naeyer verwittigd en aanstonds in een rijtuig gesprongen, begaf hij zich naar het kerkhof. Reeds was de kist neergelaten en de lijkrede moest beginnen als hij op het kerkhof verscheen.

Op zijn zicht was het een sauve qui peut général; de ene geus vluchtte hier, de andere verborg zich daar, het was alsof er een prijs van 't hardste lopen ware te winnen geweest; de dikste der aanwezigen liep zelfs het snelste.

De heer burgemeester deed alsdan het lijk ophalen, gevolgd van de politici volgde hij eerbiedig het stoffelijk overschot tot in de kerk, waar de kerkelijke plechtigheid plaats had. De kristelijke begraafing had vervolgens plaats zonder verdere incidenten.

Er is maar één stem te Willebroeck om het schandaal door de socialisten gepleegd, af te keuren en om de heer burgemeester De Naeyer voor zijne deftige en krachtdadige handelswijze te loven.

Wij laten alle bedenkingen over dit walgelijk feit aan onze lezers over. Wij hebben de vaste overtuiging dat zij niets dan misprijzen en verachting voor deze lijkrovers kunnen bezitten.”

Aan de hand van dit artikel kan men zich inbeelden hoe het er toen aan toe ging en welke moed er nodig was om voor zijn sociale overtuiging uit te komen. Daarnaast stelt men door dit artikel vast, welke machtsuitstraling één persoon zoals Louis De Naeyer kon hebben.

DE MOEILIJKE BEGINJAREN

Uit de beginjaren der industrialisatie van onze gemeente is weinig informatie van arbeidsorganisatie, laat staan van arbeidstrijd beschikbaar. Hiervoor bestaan bepaalde redenen, eerst en vooral de toestand in de fabriek van De Naeyer. Louis De Naeyer behoorde tot de zogenaamde school der filantropen, d.w.z. nijveraars die een aantal voorzieningen uitbouwden ten bate van de in hun bedrijf tewerkgestelde arbeiders. Voorbeelden hiervan waren onder andere: eetzaal, muziekschool, harmonie, avondlessen, weeshuis, kinderkribbe en bij ongevallen werd er steeds soep en brood aan de slachtoffers geschonken.

Ook een winkel en bakkerij werden opgericht evenals vele werkmanswoningen voor de eigen fabriekswerkers.

Dit alles had uiteraard zijn goede kanten maar anderzijds ook zijn schaduwzijde. Een gezin dat een woning van De Naeyer betrok en waarvan één der kinderen het waagde om voor een andere werkgever te gaan werken moest prompt een hogere huishuur betalen. Op deze wijze trachtte de papier- en ketelfabrikant zich blijvend te voorzien van jonge arbeidskrachten. De band tussen bedrijf en arbeider werd door al deze toestanden zeer sterk aangehaald en was een, zij het tijdelijk, middel om een dam op te werpen tegen het rijzend syndicalisme.

Arbeiders van de papierfabriek De Naeyer, anno 1895. Tweede rij bovenaan, de vijfde persoon van links is August Van Landeghem. Waarschijnlijk gaat het hier over personeel van de gieterij, te zien aan de gietvormen links vooraan en de tandwielen.

Dat De Naeyer een heftig tegenstander van het socialisme was werd bewezen door het feit dat hij niet dulde dat zijn arbeiders zich aansloten bij socialistische organisaties. Zelfs het lezen van socialistische bladen was ten strengste verboden. De man die later de eerste socialistische burgemeester van Willebroek zou worden, August Van Landeghem, werd aldus betrapt bij het lezen van "Vooruit" en werd op staande voet ontslagen.

De eerste lokale sociale problemen die zich bij De Naeyer hadden voorgedaan, liepen in januari 1892 op een staking uit. Oorzaak waren de vele klachten over het brutale gedoe van enkele meestergasten geweest, al kwam daarbij, dat door het toegepaste boetestelsel bij sommige arbeiders, onder andere, bij de ketelmakers in een aftrek van 20 % op hun loon werd voorzien. Dit werd voor deze laatsten de reden om er het bijltje bij neer te leggen. De murw gekookte stakende arbeiders botsten echter op de hoogmoedige houding van directeur Louis De Naeyer, die hen zelfs geen kans tot onderhandelen gunde. Enkel "De Werker", het socialistische orgaan, verdedigde de stakers en verweet Louis De Naeyer dat hij arbeiders ontsloeg op grond van het feit dat zij bij andere dan de liberale groeperingen waren aangesloten.

“Gij wilt”, aldus de “Werker” van 24 januari 1892, “de socialistische werklieden, zij die niet denken zoals jij, de straat op werpen, ook omdat ze niet tevreden zijn met hun huisje door henzelf betaald, wanneer dit huisje een middel wordt in uw handen om loonafrek te plegen.”

De directie, die druk uitoefende op de families van de stakers, dreigde nadien al hun familieleden te ontslaan. De nog niet allemaal syndicaal gegroepeerde arbeiders deinsden voor de mogelijke gevolgen van deze maatregel terug. Zij trokken na enkele dagen de papierfabriek binnen en kregen het nadien erg te verduren.

In 1894 kwam de vraag waarom er te Willebroeck geen Nijverheids- en Werkraad bestond. Antwoord van Dhr. L. De Naeyer:

“Er zijn geen redenen van bestaan in de gemeente Willebroeck een Nijverheids- en werkraad op te richten vermits geschillen tussen werklieden en patroons hier uiterst zeldzaam zijn en altijd met wederzijdse voldoening vereffend worden.”

Reken bij dit alles nog het feit dat Louis De Naeyer, naast werkgever en huisbaas, ook nog burgemeester en dus hoofd van de politie was. Men begrijpt dat de meeste arbeiders, in dienst bij de papier- en ketelfabriek, tweemaal nadachten alvorens zich met arbeidersverenigingen en syndicalisme bezig te houden.

Het jaar 1888 bracht een eerste, zij het bescheiden, doorbraak van het syndicalisme in Willebroeck. In 1887 traden bij tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen twee arbeidskandidaten in het politieke strijdperk, zonder succes want een gemeentelijk mandaat werd niet gehaald, maar deze actie bewees alleszins dat de arbeiders eindelijk durfden naar buiten te komen in het liberale De Naeyer bastion dat Willebroeck toen was.

HET ONTSTAAN VAN DE VAKBOND

Als gevolg van de lage lonen en de slechte werkomstandigheden heerste er een sterke misnoegdheid. Bij De Naeyer werd onder andere 1,50 tot 2Bef voor 11 of 12 uur werken betaald. Ongevallen deden zich voor met de regelmaat van een klok. De ingeweken Waalse arbeiders maakten zich deze misnoegden tot kameraden en er werd afgesproken een syndicaat en een ziekenbond op te richten. Zo werd er een “Bond der Willebroeckse metaalbewerkers” gevestigd in de herberg “Au Pont du Portugal” op de Veert, in de nabijheid van “Den IJzeren”. In 1887 telde deze bond 63 leden en er was veel moed voor nodig om lid te worden en te blijven van het socialistische syndicaat, vooral voor de arbeiders van De Naeyer. Desondanks noteerde men in 1901 reeds 250 leden. Het nieuwe vaandel van de bond werd ingehuldigd op 8 september 1907. In de Werker werd een oproep gedaan om massaal aanwezig te zijn. In 1914 werden 345 betalende leden geteld.

DE OPRICHTING VAN EEN ZIEKENBOND

In de Werker van 15 mei 1887 verscheen een bericht over een ziekenbeurs waarbij men kon aansluiten. Deze beurs was eveneens gevestigd in de bovengenoemde herberg “Au Pont du Portugal” bij Louis Volkaert. Ook hier liep het niet van een leien dakje want op 25 november 1894 zag in de herberg “La Renaissance du Panama” een nieuwe ziekenbeurs het licht. Bij deze stichting waren er slechts 9 leden, aantal dat spoedig opliep tot 40 en zelfs tot 350. Tot 22 april 1900 bleef de ziekenbeurs vrijwel onpartijdig. Door een stemming onder de leden werd ze toen omgevormd tot een socialistische ziekenbond. Uit vrees voor broodroof verlieten daarop een 150-tal leden, meestal tewerkgesteld bij De Naeyer de bond. Op 22 augustus 1900 telde deze socialistische ziekenbond “Broederlijke ondersteuning” van Willebroeck nog slechts 180 leden.

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog had de “Broederlijke Ondersteuning” ongeveer 290 leden. Hierbij moet opgemerkt worden dat de metaalbewerkerbond een eigen ziekenbeurs beheerde en de “Broederlijke Ondersteuning” in hoofdzaak moest rekenen op de arbeiders van andere industrieën en eventuele ambachtslieden of kleine handelaars.

DE POLITIEKE STRIJD IN DE PIONIERSTIJD

In maart en april 1902, toen de acties voor het Algemeen Enkelvoudig Stemrecht andermaal een hoogtepunt bereikten, bleven de Willebroekse syndicalisten niet achter; op 12 maart werd een meeting gehouden waar volgens de overlevering meer dan 1.000 man aanwezig was, terwijl in de optocht nadien ook de liberale dokter Persoons mee stapte.

Tijdens een betoging te Boom in dezelfde periode zouden Willebroekse manifestanten zelfs bedreigd hebben met spandoeken waarop de tekst: ‘Stemrecht of Revolutie’. Ze maakten zelfs aanstalten om hun materiaal op de helmen van de rijkswachters stuk te slaan. In Blaasveld had men echter minder succes, men wou betogen voor het stemrecht, maar de doortocht werd belet door boeren, gewapend met rieten, gaffels en dergelijke meer.

In 1903 werd andermaal een kandidatenlijst ingediend bij de gemeenteraadsverkiezingen, ditmaal werden 202 stemmen behaald. Deze uitslag werd met vreugde begroet en was een aanmoediging om verder te doen.

Ook in 1907 deed men mee, resultaat: 421 stemmen.

Bij de gemeentekus van 1911 was de socialistische oogst opgeklommen tot 620 stemmen. Hoewel de uitslag schitterend was ging er toch nog geen afgevaardigde naar de gemeenteraad. Men moet bij deze resultaten wel rekening houden met het feit dat men naar de stembus ging volgens het principe van het Algemeen Meervoudig Stemrecht; arbeiders hadden meestal een soms twee stemmen, de burgerij had er praktisch altijd drie.

De derde grote werkstaking voor het Algemeen Enkelvoudig Stemrecht had plaats in 1913. Willebroek telde ongeveer 500 stakers. Een stakerscomité werd opgericht. Alles was goed voorbereid en vanaf de eerste dagen werden brood en soep uitgedeeld in het volkshuis. Alles liet verhoppen dat de dag niet ver meer af was dat de socialisten hun stempel zouden gaan drukken op het Willebroekse politieke leven.

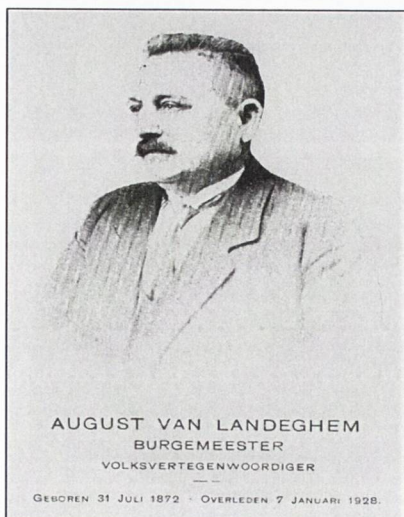
En dan kwam 1914.

De oorlog had vele kwalijke aspecten en gevolgen maar toch ook een belangrijk positief effect; niet langer kon de heersende klasse weerstaan aan de dringende eis tot volledige democratisering van onze maatschappij. In 1919 moest het Algemeen Enkelvoudig Stemrecht, het grondwetsartikel dat zegt dat alle Belgen gelijk zijn, tot zijn volste uitdrukking brengen.

DE DOORBRAAK

De eerste parlementsverkiezingen volgens het nieuwe systeem gaven een omwenteling te zien in de politieke machtsverhoudingen in ons land. De socialisten kwamen als tweede grootste partij uit de strijd. Vlaanderen bleef echter zichzelf trouw want de greep van het klerikale element op de bevolking en dit vooral op het platte land, gaf de katholieke partij nog enkele zetels meer dan de BWP in het parlement.

In Willebroek was August Van Landeghem, na de dood van de eerste voorzitter Peeters, de onbetwiste leider van de socialisten geworden. Ook hij deed in dat belangrijke jaar 1919 zijn intrede in het parlement. De Willebroekse kopstukken hadden bijna allen een grote populariteit bij de bevolking verworven tijdens de oorlog door hun activiteiten bij het hulp- en voedingscomité. Zij keken dan ook met spanning uit naar de naderende gemeenteverkiezingen.

Het lot zou hun nog een handje komen toesteken. Inderdaad, in het jaar 1920 brak er een grote staking uit bij De Naeyer met als voornaamste eisen: achturedag en loonsverhoging. De staking werd geleid door Edward Claessens, die door de Antwerpse vakverenigingen gedelegeerd was om de nog jonge leiders der fabriekswerkers van Willebroek bij te staan. De staking duurde zes weken. Toen hernamen de arbeiders het werk zonder resultaat behaald te hebben. Strenge maatregelen werden door de directie getroffen. De werklieden werden voor de keuze geplaatst, ontslag nemen uit de werkliedenpartij ofwel de fabriek onmiddellijk verlaten. Ja, ook toen nog was men bij De Naeyer even anti-socialist als in de beginperiode.

Door hun acties bij de staking hadden de syndicalistische organisaties echter een enorme sympathie verworven bij de bevolking. Sympathie die tot uiting kwam in de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 24 april 1921. De volstreekte meerderheid werd behaald. De socialisten behaalden 2781 stemmen terwijl de liberalen er 1454 en de katholieken 1288 stemmen vergaarden. Werden verkozen: 7 socialisten, 3 liberalen en 3 katholieken.

KRONIEKEN VAN EEN VERDERE STRIJD

Na het mislukken van de staking in 1920, door toedoen van Maria Baers van het ACV Mechelen, die werkwilligen vanuit Mechelen mobiliseerde om zo de staking te breken, was er geen enkel contact meer geweest tussen de directie en de vakbonden.

De blauw getinte politieke aard van het bedrijf De Naeyer en het feit dat de werknemers zich daaraan aanpasten, waren niet van aard om sociale actie te voeren. De Naeyer beschikte over voldoende middelen om de arbeiders onder de knoet te houden. In mei 1946 is er dan ook een uitbarsting van onvrede bij het personeel.

Door een beslissing van de Nationale Arbeidsconferentie moesten de lonen vanaf 1 augustus 1945 met 20 % verhoogd worden. Daarenboven besliste het Nationaal Paritair Comité van de papier- en kartonnijverheid op 17 augustus 1945,

dat deze 20 % integraal moesten toegepast worden; dit stuitte op een weigering van de directie van De Naeyer waardoor werd aangetoond dat men de vooroorlogse mentaliteit nog niet verleerd was. Er werd onderhandeld tussen vakbonden en directie echter zonder enig resultaat. Een manifest werd door de centrale uitgedeeld aan het personeel. Daarin werden lonen van een zestal gelijkwaardige bedrijven vermeld. Het personeel reageerde tot dan vrij onverschillig. Op 20 mei 1946 werd een algemene vergadering belegd waaruit een eisenbundel volgde. Uit de vergadering bleek verder dat er reeds verhogingen werden toegekend aan de vrouwelijke werknemers en aan bepaalde categorieën van arbeiders. Het systeem van "verdeel en heers" werd duidelijk toegepast.

Manifest door de centrales uitgedeeld om te protesteren tegen het niet invoeren van de verplichte 20 % loonsverhoging.

Jean Merckx

(Wordt vervolgd)

Algemeen Kristelijk Vakverbond
A. C. V.

Algemeen Belgisch Vakverbond
A. B. V. V.

Willebroek, den 6 November 1945

Aan de Arbeiders en Arbeidsters der Papierfabriek L. De Naeyer

WAARDE ARBEIDER EN ARBEIDSTER.

Al de arbeiders en arbeidsters der fabrieken te Willebroek hebben sinds 1 Augustus 1945 eene loonsverhoging ontvangen van 20%, enkel in de **Papierfabriek De Naeyer** werd er maar 10 % toegepast.

Op 4 September 1945 richtten wij een eerste schrijven aan het bestuur der onderneming vragend de beslissing van de Nationale Paritaire Comissie die zich uitgesproken had op 17 Augustus 1945 voor eene loonsverhoging van 20% op de toen invoege zijnde lonen te willen toepassen.

In datum van 14 September liet de directie een schrijven geworden ons een onderhoud nopens die zaak belovende, op 22/10/45 ontvingen wij een brief waarbij het bestuur alle deuren voor onderhandelen sluit, en weigert de vakbonden te ontvangen, zij wil het vroegere systeem voortzetten, het negeren van alle vakbonden en afzonderlijk onderhandelen met elken werkmán, wie te weinig verdient moet naar het bureau gaan en daar zal zijn geval onderzocht worden dit is de meening die Den Heer Bestuurder er op inhoudt.

Maar intusschen blijft U allen verstoeken van de andere 10% loonsverhoging die de Firma De Naeyer moet toepassen, en in al de andere papierfabrieken zonder moeilijkheden werd doorgevoerd.

Wij zullen geen oogenblik onverlet laten om bij de hoogere instanties voetstappen aan te wenden om de beslissing van de Nat. Par. Com. te doen na leven. Arbeiders en arbeidsters der Firma De Naeyer, gij hebt evenwel recht op de 20% loonsverhoging dan de arbeiders uit de andere papier en kartonfabrieken, dat Uw looninder 295 bereikt tegenover 1940 doet niets terzake, in de overgroote meerderheid der Papier en Kartonfabrieken wesen extra Confessioneele loonsverhogingen afgesloten, wij aarzelen niet U hierbij een loontabel te geven zooals deze in verschillende fabrieken invoege is, vergelijk deze met Uwe loonen en trekt zelf de passende besluiten.

Firma	A	B	C	D	E	F	De Naeyer
Conducteur	15.60	15.60	15.60	16.75	18.74	19.50	15.30
Mekanieker	15.60	15.60	15.60	15.20	15.00	16.40	14.20 - 14.60
Elektriekeer	15.00	15.60	14.40	15.00	16.40	15.00	13.75
Raffineerdeer	13.60	13.60	13.60	13.65	14.00	13.30	9.60 - 13.80
Bobineerdeer	13.20	13.75	13.90	13.40	15.48	13.75	9.60 - 13.65
Snijders	13.20	13.75	13.40	13.20	15.45	14.00	13.20
Tricsesters	8.10	8.10	8.10	8.40	9.60	8.40	7.20
Telsters	7.70	8.10	8.40	8.40	9.60	8.40	7.20
Koormannen	van 10.60 f. tot 12.25 fr. per uur						9.60 - 11.00

Het hoeft geen betoeg dat door de toepassing van de 20% loonsverhoging, Uwe loonen deze der andere fabrieken niet zullen overschrijden.

ARBEIDERS EN ARBEIDSTERS wij doen hiermede beroep op Uwe waardigheid als arbeider, strijd met ons made tot de verdediging van uwe rechten.

Geen onvereenigde arbeiders meer is het orde woord.

Namens het A. B. V. V.
A. Dezaeger
J. Van der Wee

Namens het A. C. V.
Alb. Goossens
Centraal propagandist.

P.P.C. 1038

STUDENTENGRAPPEN GEBEUREN NIET ALLEEN AAN DE UNIVERSITEITEN OF HOGE SCHOLEN.

Een uiterst geslaagde studentengrap te willebroek Rond 1971/72 : Mirakuleuze beeldenwisseling?

Tussen vier jonge kerels uit het laatste jaar van de afdeling Electro-Mechanica (Don Bosco Instituut te Willebroek) en een leerlinge van de afdeling Talen (Avondleergangen) werd afgesproken om bij het eindigen van de les een bepaalde venster op een kier te laten staan.

Normaal werden alle vensters en deuren gesloten bij het beëindigen van de lessen alsmede bij het sluiten van de school.

Alles goed en wel, de venster werd op een kier gezet zoals was afgesproken (de leerlinge zal wel op de hoogte geweest zijn van de plannen van de vier rakkers).

Don Bosco Instituut - De venster die op een kier werd gezet (X)

Wat voerden deze vier rakkers in het schild?

's Avonds wanneer het goed donker werd, werd er een voertuig van het merk Peugeot (stationwagen) op de ruime parking voor het bewuste venster gestationeerd.

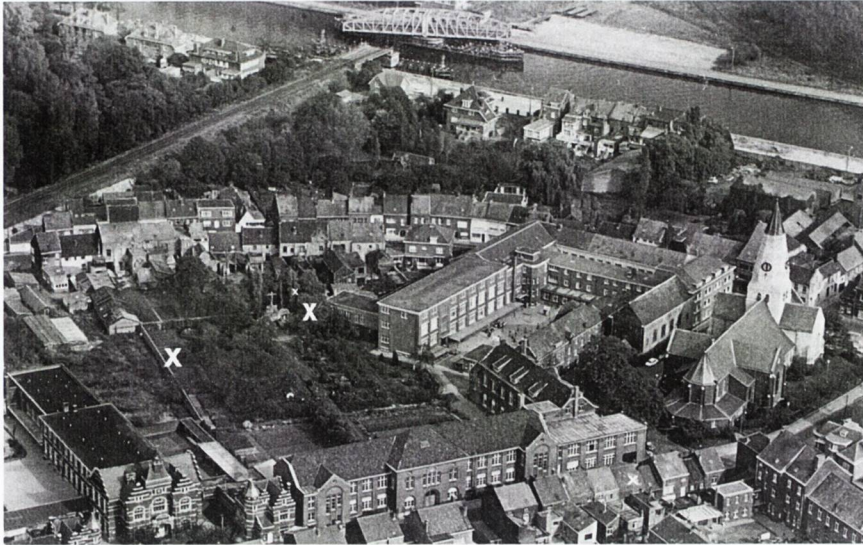
De vier jonge kerels, te weten Kris C. uit Willebroek, Ronny M. uit Ruisbroek, Ronny S. uit Blaasveld en Florent C. uit Pullaar-Ruisbroek gingen hun goed voorbereide studentengrap uitvoeren.

Zij waren goed voorzien van ladders, touwen, lampen en allerlei benodigdheden.

Het plaasteren beeld van Don Bosco (+/- 1,60 m. groot) werd van de eerste verdieping naar beneden gehaald en dit alles in alle stilte en met de nodige voorzichtigheid (om de burens uit de Eikstraat en de Dendermondssteenweg niet te storen).

Eens het beeld via het klaslokaal (met de venster op een kier) in het voertuig was geladen, begon hun nachtelijke tocht richting Kerkstraat naar het klooster van de Dochters van Maria (Sancta Maria Instituut).

Panorama van de gebouwen en hovingen van het klooster

De drie kruisjes geven respectievelijk aan : links : de scheidingsmuur – in het midden: de plaats van de Lourdesgrot – rechts onder: (klein kruisje) geeft de plaats tegenover de “groene poort” aan.

De “groene poort” die uitgang verleent van uit het klooster naar de genoemde Kerkstraat werd gewoon genegeerd en voorbij gereden. Zij reden met hun wagen met het Don Bosco ‘standbeeld’ gewoon het klooster voorbij en dus ook de school en begaven zich over de speelplaats van de Gemeentelijke Meisjesschool tot aan de vrij hoge muur die de respectievelijke eigendommen van de gemeente en het klooster scheidt.

Zeer voorzichtig en in alle stilte plaatsten zij hun ladders tegen de voorkant van de muur en een andere ladder aan de andere kant van dezelfde muur.

Nu tilden zij het staande beeld van Don Bosco met touwen over de muur tot in de moestuin van het klooster.

Eens die karwei geklaard was trokken zij met het genoemde beeld, opnieuw zeer stil en voorzichtig, door de moestuin. Niets werd vertrappeld of beschadigd.

Waar naartoe?

Wel zij viseerden de hoge Lourdesgrot in de tuin waarin het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes was opgesteld.

Dit beeld woog zwaar en was wellicht vervaardigd in beton.

Met zeer veel moeite en grote inspanningen, opnieuw in alle stilte en uiterst voorzichtig, immers de zusters mochten niet gewekt worden in hun slaap, werd het beeld van O.-L.-Vrouw tot aan de voet van de grot neergelaten.

Nu werd het beeld van Don Bosco omhoog gehesen tot in de grot en daar voorzichtig opgesteld.

Een “beeldwisseling” had plaats gevonden tussen Don Bosco en O.-L.-Vrouw en dit in die hoge grot. Dit alles had van de sterke kerels een enorme inspanning gevraagd.

De terugweg hadden zij naar hun gemak gezet en de reeds eerder genoemde scheidingsmuur vermeden.

De vorige inspanningen waren te zwaar geweest. Zij kozen nu rechtstreeks de weg naar de “groene poort” die zij wisten op te krijgen.

Hun eerste operatie in en om het klooster was geslaagd.

Nu moest het O.-L.-Vrouwebeeld nog naar het Don Bosco Instituut overgebracht worden. Hiervoor hadden zij een kortere weg gekozen. Eens de groene poort gepasseerd trokken zij nu via de Pastorijstraat (voorbij het politiekantoor) tot op de parking van het Don Bosco Instituut vóór het nog op een kier staande venster.

Verder door de klas, de gang in, de trap op en dit met het loodzware beeld, komende uit de grot van het klooster. Zij wilden het beeld op de sokkel plaatsen waar voordien dit van Don Bosco had gestaan maar hier was de sokkel niet stevig genoeg om dit zware beeld te torsen. Vandaar dat de ontvoerders het O.-L.-Vrouwebeeld dan maar naast de sokkel op de vloer plaatsten.

Nergens was er aan de beide beelden enige schade te bemerken ondanks de reis van uit het klooster naar het Don Bosco Instituut.

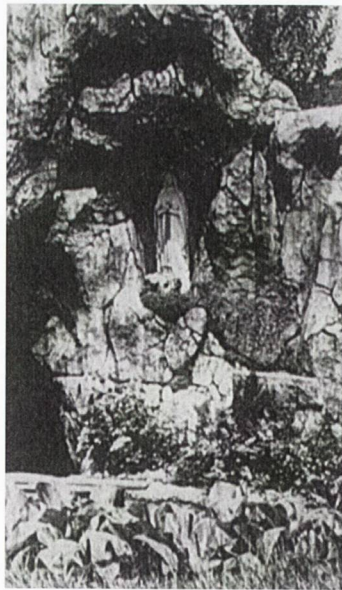
Doch even pech! De veren van het voertuig hadden het begeven ten gevolge van het zware beeld met bovendien daarbij de vier sterke trawanten.

Na elke nacht komt er een nieuwe morgen!

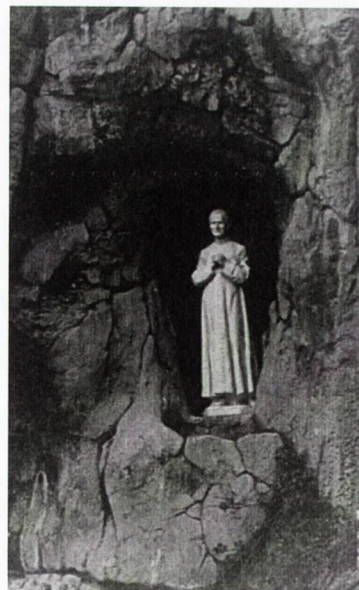
Ja, nogal vroeg in die morgen kwam zoals het haar gewoonte was een zusterke bidden, zittende op de bank vóór de Lourdesgrot.

Maar ... was het waar hetgeen zij zag .... of zag zij niet goed ..... of sliep zij nog half .... of was zij nog niet goed wakker?

Waar was de Lieve Vrouw? Wat kwam Don Bosco hier doen? Allerlei vragen kwamen er door haar hoofd. Hoe kon dit? Wat was er gebeurd? Wat was hier geschied? Dit kon toch geen mirakel zijn!

O.-L.-Vrouw in haar grot

Don Bosco heeft haar plaats ingenomen

Uiterst geschrokken trok zij naar Moeder Overste en in een minimum van tijd werd er alarm geslagen in het klooster. Andere zusters kwamen zich vergewissen van deze “wonderbare” beeldenwisseling.

Dat Don Bosco beeld kwam zeker van het Don Bosco Instituut! Maar hoe was dat daar geraakt en langs waar en dit zonder beschadiging aan de grot of het beeld en zonder enig spoor na te laten?

Om 08.00 uur 's morgens (dezelfde morgen) kreeg de directeur van het Don Bosco Instituut een oproep via de telefoon met de vraag of het beeld van Don Bosco in zijn school nog op zijn plaats stond.

Onmiddellijk spurtte de directeur de trappen op en wat zag hij tot zijn grote verbazing? Het beeld van Don Bosco was weg en in de plaats stond er naast de sokkel het beeld van O;-L.-Vrouw.

Het antwoord door de telefoon was bevestigend. Het Don Bosco beeld was verdwenen en in de plaats stond er ..... ja, het beeld van O.-L.-Vrouw.

De directeur werd verzocht onmiddellijk naar het klooster te komen om deze zaak verder te onderzoeken. Moeder-Overste sprak zelfs van er de politie bij te halen vermits er huisvredebreuk gepleegd werd. Er werd zelfs geopperd dat het misschien gebeurd was door toedoen van enkele van de oudste leerlingen met hun eventuele verloofden. Wie weet!

Na wat heen en weer gepraat stelde de directeur voor om alles terug in orde te laten brengen want het ging hier wellicht om een studentengrap.

Nu had de directeur zijn werkplaatsleider meegenomen om naar sporen te zoeken in en rond de moestuin daarbij vergezeld van enkele zusters. Inmiddels profiteerde de directeur ervan om stiekem enkele foto's te nemen van de grot met daarin het gewisselde beeld van Don Bosco. Maar, wie kon dit gedaan hebben?

Er werden aanstonds enkele sterke kerels van het Don Bosco Instituut aangesproken en met een ander voertuig werd alles terug op de respectievelijke thuisplaats van de beelden in orde gebracht en dit zonder enige beschadiging.

Moeder-Overste was zeer tevreden en liet opmerken dat het toch flinke kerels waren die alles netjes op zijn plaats hadden gebracht en zij trakteerde hen met een frisse pint bier.

Bij de aangesproken kerels die hielpen waren er enkele die behoorden tot de oorspronkelijke daders van deze studentengrap.

Eens terug in het Don Bosco Instituut aangekomen wilde de directeur te weten komen wie had deelgenomen aan deze aktie. Maar, ja, zoals naar gewoonte niemand wist iets van deze studentenaktie. Van de verdachten ging niemand over tot enige bekentenis.

De directeur trok naar de ouders van één der verdachten die volgens hem in het complot betrokken was.

Het was te doen in de Broekstraat te Blaasveld. Bij het vragen aan de moeder van de verdachte of haar zoon de voorbije nacht thuis had geslapen kwam het antwoord :

- Ja Mijnheer, waar zou onze zoon anders geslapen hebben.
- Bent u wel zeker mevrouw?
- Ja, ja, onze zoon dat is een brave jongen en die zou 's nachts zonder ons weten nooit buiten komen.
- Nochtans, mevrouw, volgens verklaringen van sommige leerlingen zou uw zoon toch uit huis zijn geweest (met leugens achter de waarheid gekomen).
- Ja mijnheer, de moeder gaf toe, hij is weg geweest maar ik weet niet naar waar hij met zijn kameraden is geweest.
- Maar wat is er gebeurd?
- Dat zal ik u later wel eens vertellen.

Eens terug in het Don Bosco Instituut aangekomen riep de directeur de bewuste mededader bij hem en stelde hem voor een voldongen feit. De directeur zei hem dat hij wist dat hij er bij was. Zijn antwoord was : ja, mijnheer, maar ik was niet alleen hoor. Stilaan kwamen de namen van de drie mededaders uit zijn mond. Zij werden allen op de rooster gelegd en bekenden uiteindelijk hun nachtelijke bezigheid.

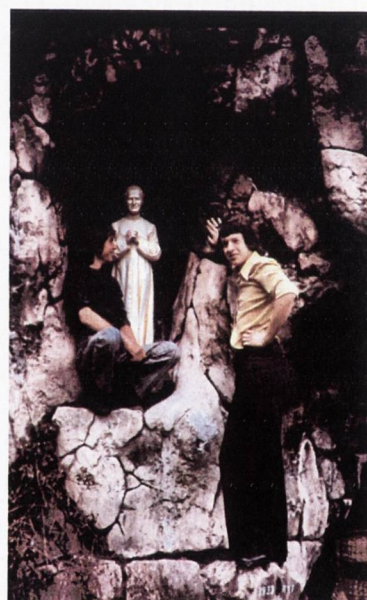
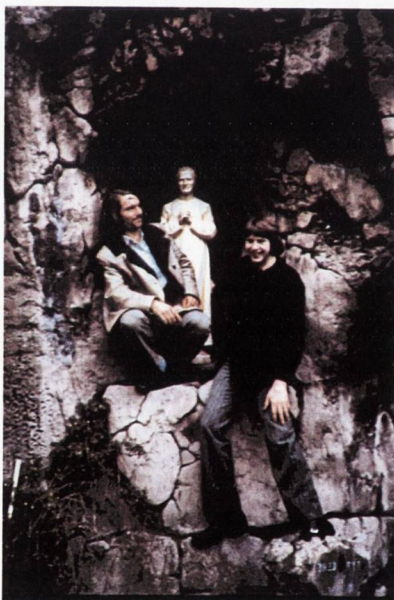
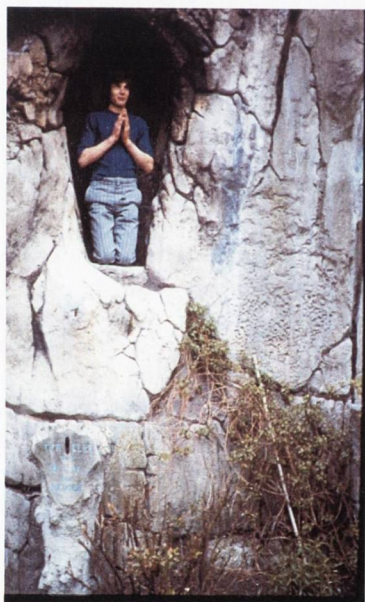
Zij hadden zelfs foto's genomen die in deze tekst opgenomen zijn.

Toch maakten zij aan de directeur een opmerking en deze was :

- Maar u had toch moeten weten dat Don Bosco op reis wilde gaan. Wij hadden hem trouwens een sjaal omgehangen om er uw aandacht op te trekken.

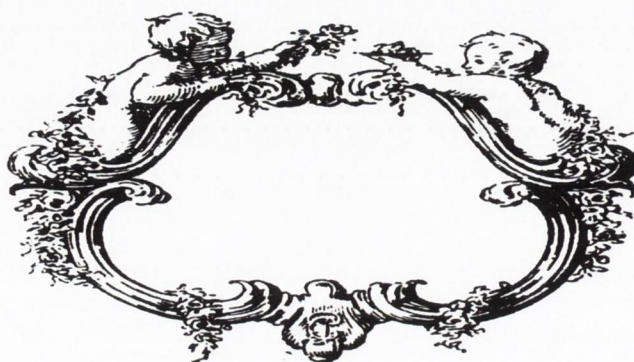
Nu had de directeur de laatste dag niet meer door de gangen gepasseerd omwille van verschillende vergaderingen in en buiten de school, vandaar dat het hem niet opgevallen was. In wezen vonden de studenten er veel plezier in dat hun actie zo 'n succes had en zeer goed geslaagd was geweest. Omdat het om een enige, uiterst geslaagde studentengrap ging, zonder beschadigingen aan te brengen, werden er geen straffen uitgedeeld.

Nadien, tot zelfs vele jaren later is om deze Willebroekse studentengrap nog dikwijls gelachen en dit in beide instituten want dit was nu eens een echte en propre "studentengrap".

Flor C. in de grot en Ronny S. enerzijds met Ronny M. en anderzijds met Kris C.
Zij vonden nog even de tijd om zichzelf in beeld te brengen (weliswaar met sterke verlichtingslampen).

Door G. Van Auwenis

Een missionaris in “De Groote Oorlog” 1914-1918

Een volk en familie Cortebeek op de vlucht

Pater Jan Cortebeek sr

(Vervolg door Guy Corteneek)

Eretekens

La Croix de Chevalier de l'ordre de la Légion d'Honneur

Op een officieel dokument van “Le Ministère de la Guerre” staat het volgende te lezen i.v.m. de overhandiging van “la Croix de Chevalier de l'ordre de la Légion d'Honneur à Monsieur CORTEBEECK” *Aumônier militaire belge*:

“L'intéressé s'est occupé très activement des services de renseignements avant de rejoindre l'Armée Belge, il était connu comme s'étant acquitté avec un très grand dévouement de missions très difficiles et que la service de renseignements a, en Décembre 1916 signalé que le Père Cortebeek avait été un collaborateur très efficace.”

Deze Franse erkenning, is de hoogste die men in Frankrijk kan verdienen.

Jan kreeg deze hoogstaande erkenning door volgend besluit:

“La décoration de Chevalier de la Légion d'honneur Française conférée le 20/9/1920 – N°25.431.”

Het is duidelijk dat de medaille en het bijgaande diploma overhandigd is geworden door Frankrijk, via de Minister van Oorlog, langs de Hoofdaalmoezenier. Aan wie die dan is overhandigd, is niet duidelijk. Zeker niet aan Jan, want de toekenning is gebeurd als Jan al op weg was naar zijn eerste missiepost in Papoea Nieuw-Guinea.

Tot nu toe hebben wij in onze grondige zoektocht nog geen enkel spoor gevonden van al deze eretekens, ook niet in de MSC-kloosters.

Nadat we contact hadden opgenomen met de officiële instelling in Parijs, die de medailles van le Légion uitdeelt, kregen wij volgende mail:

Monsieur,

Vous avez bien voulu me demander d'effectuer des recherches dans les archives de la Grande Chancellerie concernant Jean CORTEBECK, et de vous préciser les conditions d'attributions de la Légion d'Honneur.

J'ai l'honneur de vous confirmer que Jean CORTEBECK a été nommé Chevalier de la Légion d'Honneur, à titre étranger, par décret du 20 décembre 1920, en qualité d' "Aumônier militaire de l'Armée Belge".

Je vous indique que cette décoration lui a vraisemblablement été attribuée pour l'ensemble de ses actions lors du conflit de 1914-1918 en sa qualité d'Aumônier militaire de l'Armée Belge, et non pas pour un fait précis.

ce sont là les seules informations le concernant conservées dans les archives de la Grande Chancellerie.

Je tiens à vous préciser que la Légion d'Honneur est la récompense de mérites éminents acquis au service de la Nation, soit à titre civil, soit sous les armes. Il n'y a donc aucune condition de niveau d'études ou d'obtention de diplôme pour en bénéficier.

Par ailleurs, je ne suis pas en mesure de répondre favorablement à votre demande relative à son brevet de membre de l'Ordre, celui-ci étant délivré en exemplaire unique au titulaire de cette distinction, et compte tenu de l'ancienneté de cette nomination, il n'est pas possible de vous en adresser la copie ou de vous en établir un nouveau.

Enfin, concernant l'insigne de la Légion d'Honneur, il vous est loisible de vous rendre sur le site officiel de la Grande Chancellerie ([http : www.legiondhonneur.fr](http://www.legiondhonneur.fr)), où vous pourrez y voir sa reproduction.

Je vous précise que ce courrier tient lieu d'attestation.

Veillez agréer, Monsieur, l'expression de ma considération distinguée.

Le Chef du Bureau de la Légion d'Honneur

José TOMAS

Het is tot op vandaag nog onduidelijk welke activiteiten Jan Cortebeek sr heeft ontwikkeld voor de inlichtingendiensten van de Geallieerden en wat zijn bijdrage was in het contact met Pater Ruys, vlak voor diens aanhouding.

Het is echter wel duidelijk dat, wat hij heeft ondernomen, niet paste in de Duitse strategie en dat hij daarom de benen moest nemen om zijn eigen vel te redden.

Gelukkig, want hij heeft nadien nog twee jaar belangrijke diensten kunnen verlenen aan het front op de IJzervlakte.

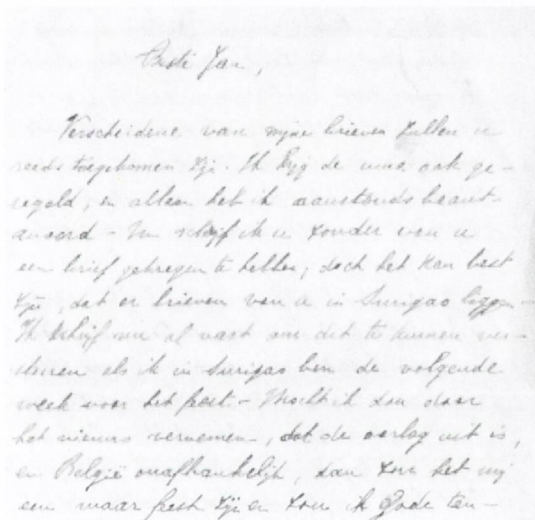

Pater Fons sr en zijn handgeschreven brieven

Fons sr, broer van Jan sr, was al sinds 1911 naar de Filippijnen op missie en was gestationeerd in Taganaan. Ook hij had de pen maar schreef op een heel andere manier dan Jan. Hij stond aan de andere kant van de wereld en moest het meeste nieuws vernemen via de brieven die hij kreeg van Jan en de rest van de familie in Tisselt. Maar de meeste correspondentie had hij met de familie Van der Borgh (verre familie) van de Cogelslei uit Berchem; zij waren ook grote "sponsors" van de twee paters senior.

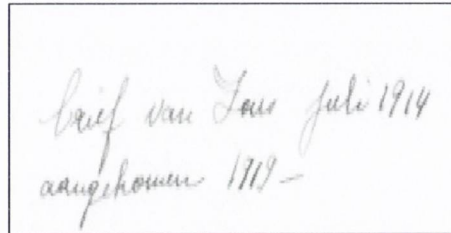
Vele honderden brieven van Fons zijn gelukkig bewaard gebleven. In dit boek kunnen we daar uiteraard niet uitgebreid op ingaan. Een ander boek zal het leven en werk van Fons sr belichten.

Maar we geven vooraf het eerste blad en een omslag mee van een brief die door de oorlog vier jaar onderweg is geweest (in 1914 geschreven en in 1919 aangekomen). Zo zijn er nog in het familie-archief. Op de bijgaande omslag heeft destijds iemand genoteerd hoelang die brief nodig had om tijdens de oorlogsjaren van in de Filippijnen tot in België te geraken.

Beste Jan,

Tweehonderd van mijn brieven zullen reeds toegekomen zijn. Ik krijg de uwe ook geregeld, en alleen heb ik aanvullende beantwoording - Van mijzelf heb ik u zonder een uwen brief ghezeggen te hebben, doch het kan best zijn, dat er brieven van u in Surigao liggen. Ik behouf uwe af want om dit te kunnen versenden als ik in Surigao ben de volgende week voor het post. Hoort ik dan daar het nieuws vernemen, dat de oorlog uit is, en België onafhankelijk, dan kom het mij een waar feest zijn en kom ik Gode ten -

Brief van Jan juli 1914
aangekomen 1919 -

Een kaart, die Jan schreef aan een (voor ons) onbekend iemand, met een foto van hem met een vriend "d'Hooghe" uit Gent. De kaart is de censuur gepasseerd

Een overgangsjaar

Na vier jaar voor volk en vaderland te hebben gediend, kwam er terug ruimte vrij om zich toe te leggen op de eigenlijke opdracht als missionaris. De wereld ingaan om de volkeren te bekeren. Tijdens de overgangsjaren 1919 en 1920 woonde Jan sr terug in het klooster van Heverlee waar hij o.a. propagandistenwerk deed voor de kongregatie.

Het was ook de periode waarin de Belgische provincie van MSC "zich afscheurde" van de Nederlandse.

In 1921 werd dit geformaliseerd.

De drang naar een eigen werking was onderhuids al sterk aanwezig in de oorlogsjaren. België was al van in 1830 verlost van het Nederlands juk, de MSC-België zou officieel moeten wachten tot 1921. Van Jan hebben we geen geschriften over de conflicten met de Nederlanders. Maar in de brieven van Fons sr staat duidelijk te lezen dat vooral de Vlamingen niet opgezet waren met de houding van de Nederlanders en de Nederlandse MSC ten aanzien van de Duitse bevolking, de Duitse MSC en vooral de Duitse bezetter. En dit leidde tot conflicten in het klooster.

Geeft men de Nederij werke, neem het ook aan in lijdzaam
Is het een lastig werk, houd er u aan vast, want
het kan het meest heiligend zijn, en gij verlost een
ander van hetzelfde werk. In mag ik u nog een
ding zeggen, Jan, verdraag de Hollandische confesters,
het anderszins geen verbittering in uw hart haaien.
Dat alles dient voor niets. Wij belgen hebben ook onze
gelicken, die voor hen misschien ook moeilijk te
dragen zijn. Dat er scheiding gewenst wordt, dat is
eene natuurlijke gang van zaken in het huishouden.
om zich niet bezig te houden. Ik voel
voor Holland groote sympathie en
dankbaarheid, meer als voor welk
land ook. Dat er minder bij 't
mat afstand is Belgen en Hollanders,
dat kan zijn, maar ik voel mij hier
beatingemaan thuis en goed onder de
mannen, zelfs onder de anderen,

Kouder staartje blijft. Wat me
minder aanstond, was die uitsprake
tegen de Hollanders, want zij zijn
toch de enigsten onder de volkeren,
die België met eene ware liefde
behandeld hebben. Dit er onder zijn

Maar Fons waarschuwt zijn broer om niet overhaast en te konfronterend tewerk te gaan, want vele Vlamingen, ook de eigen familie waren immers te gast in Nederland, als vluchteling.

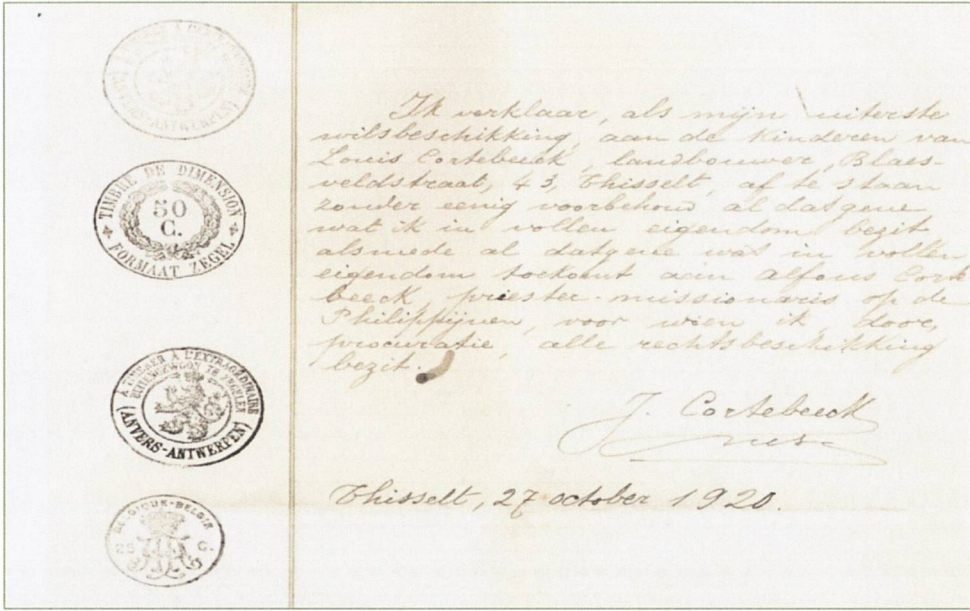
Fons maande Jan dan ook aan om rustig te blijven tot na de oorlog. En dan kwam de bevrijdende opdracht: Jan sr mocht eindelijk naar de missie, naar Papoea Nieuw-Guinea.

Dus er kon gestart worden met de voorbereidingen van allerlei aard. Maar er moesten ook praktische zaken geregeld worden met de familie. Want men vertrok wel, maar voor hoelang en kwam men nog levend terug?

Dus moest er ook een testament gemaakt worden omdat Jan natuurlijk ook een deel bezat van het familievermogen.

Vóór zijn vertrek nam Jan dan ook afstand van zijn deel in de Tisseltse eigendommen, in een handgeschreven testament, zoals dit hierna is afgebeeld. Tevens schreef zijn broer Fons sr zijn tevredenheid dat Jan eindelijk na 11 jaar naar de missie mocht; was het niet het gedroomde Congo, dan toch Papoea. Meteen nodigde Fons hem uit om mekaar in Manila te ontmoeten. Een prachtig voorbeeld van famielieverbondenheid.

Misschien kan Jan een "ommetje" maken maar Fons zijn wensen komen niet in vervulling zoals later zal blijken. De route loopt niet over Manila.

Ik zit in Baguio bij onze goede
Manne Oberlinck. Ik houd een
tote midden Februari. 't is hier prachtig!
Baguio is een dorpje van Manila.
Moest nu reizen over Manila gaan, tel
k is daar tegen komen. Van Manila ga
geheel stoombooten rechtstreeks naar
Thursday Island om de maand. Dus als
dat kan geheel worden, dat was
ja. Gaat het niet kan, ook goed, ja,
dan kan mij makkelijker wel in Congo of
Zeker in den hemel.
Gaat alle bevoeren, Zuster, Papa en Mama,
alle vrienden, vrienden, vader, dorpje,
en, en, dorpje.
Alfons Coetbeek

Bevoren Zennegat - waar Zenne en Dijle samenvloeden

WEGRIT WEGENS DODELIJK ONGEVAL STOPGEZET

Junior CLEMENT CROKET overleden

Op 12.10.1934 overleed de jonge Willebroekse wielbelofte Clement Crokot tijdens een wielervedstrijd te Kalfort-Puurs.

Het was zijn eerste wedstrijd in de categorie der Juniors.

Reeds tijdens het begin van de wedstrijd wist hij zich te onderscheiden. Toen hij echter uit de groep probeerde te ontsnappen werd hij door een auto op het grondgebied van Breendonk aangereden.

De klap was zo geweldig dat de jonge sportman op slag dood bleef.

De onfortuinlijke Clement werd geboren te Willebroek op 20 oktober 1919 als zoon van Egied Willtem Crokot en van Ludovica Irma Seghers.

Het gezin was gehuisvest op de Dendermondsesteenweg nr. 102 waar hij de trots was van de ganse bevolking.

De amper 16-jarige wielrenner wist tijdens zijn nog prille carrière reeds menige palm te veroveren. Hij beschikte immers over een vlijmscherpe eindspurt.

Bij de categorie van de nieuwelingen stond hij reeds aangeschreven als een zeer talentrijk renner die het nog ver kon brengen.

Maar het noodlot beschikte er die dag helaas helemaal anders over.

Onder de aanwezigheid van een massa volk had enkele dagen later de begrafenis plaats.

Benevens de diepbeproefde familie en de ontelbare sportvrienden waren er ook veel afgevaardigden van de Willebroekse verenigingen aanwezig met hun vaandels.

Een zee van bloemen en kransen vergezelden de lijkbaar, die voor deze gelegenheid gedragen werd door een keur van streekrenners met o.a. Constant Huys, Pol Roosemont, Frans Spiessens, Stan Lauwers, om er maar enkele te noemen.

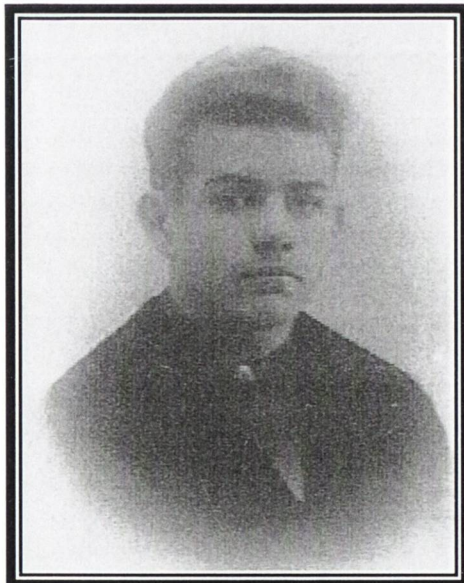

Het dode lichaam van de onfortuinlijke Clement wordt toegedekt

De jonge belofte, Clement Croket, in volle aktie

De jonge Clement Croket met zijn "Vergunning van de Belgische Wielrijdersbond"

Assurance individuelle Persoonlijke Verzekering	N° 908688 C° Pakistique
 LIGUE VÉLOCIPÉDIQUE BELGE BELGISCHE WIELRIJDERSBOND ASSOCIATION SANS BUT LUCRATIF - FONDÉE EN 1882 VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL - GESTICHT IN 1882 8, Place des Martyrs, BRUXELLES - 8, Martelaarsplaats, BRUSSEL Chèques Postaux - Postchekrekening 39.000 - TÉLÉPHONE 17.04.55 TELEFOON	
4 4. 36.	
Licence - Vergunning	
Valable jusqu'au 31 décembre N° 5373 *	
Geldig tot	
NOM Naam	CROKET
PRÉNOM Voornaam	Clément,
RUE et N° Straat en N°	Dendermondschestwg. 110
LOCALITÉ Gemeente	WILLEBROECK.
NAISSANCE Geboorte	Willebroeck 20.12.1919
SOCIÉTÉ Maatschappij	Antwerp W.S.C.
COULEURS Kleuren	
Cette licence n'est valable que pour autant qu'elle soit accompagnée de la carte d'identité délivrée par l'autorité communale. Deze vergunning is slechts geldig voor zoo ver zij vergezeld is van de Eenseiheidskaart afgeleverd door de Gemeentevoerd.	
Toute infraction aux règlements de la L.V.B. et de l'U.C.I. motivera le retrait de la présente licence. Elke overtreding van de reglementen van de B. W. B. of de U. C. I. zal de intrekking van de tegenwoordige vergunning wettigen.	
<div style="font-size: 2em; font-weight: bold; letter-spacing: 0.5em;">1936</div>	
Débutant Beginneling	

Bronnen : - Gazet van Antwerpen en Persoonlijk Archief
Foto's : Hugo Lejon

door Gary Mantiers

Wij zouden graag weten met welke Willebroekse Vereniging of Club wij hier te doen hebben.
Mocht u ons hierover meer inlichtingen kunnen verschaffen dan zouden wij u oprecht danken.
Onderaan op het plakket staat de datum "1932" vermeld.

Waar is de tijd? De bierstekerij "De Zwaan" te Heindonk

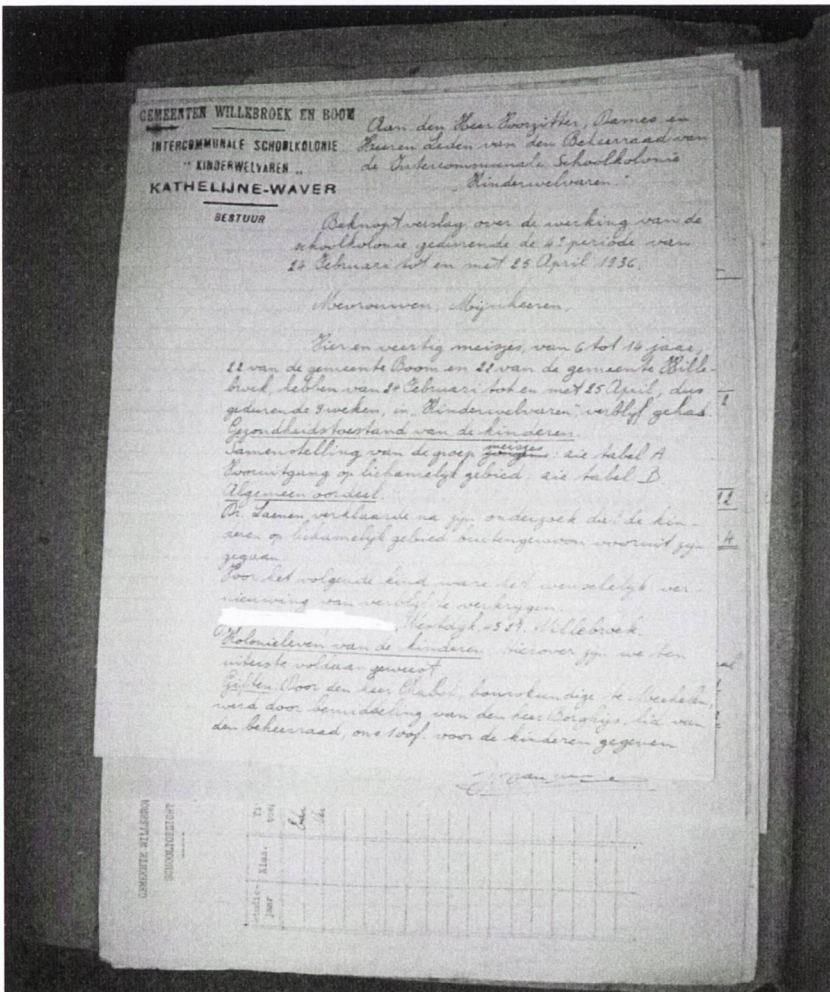

**Het roemloos einde van de “ Intercommunale Schoolkolonie Kinderwelvaren ”
van de gemeenten Willebroek en Boom
in het kasteel Deudon d’ Heysbrouck te Sint-Kathelijne-Waver**

(Vervolg)

Zoals we in een vorige aflevering zagen begonnen de geplande verblijven op volle toeren te draaien in de schoolkolonie vanaf midden 1935, en waren op kruissnelheid in 1936.

Het bestuur der kolonie stelde dan ook samen met onderwijzend personeel vanaf midden 1935 een geneesheer voor het medisch toezicht aan. In de archiefstukken vonden wij de brief van dr. Jos. Laenen uit Sint-Kathelijne-Waver waarin deze zijn aanstelling bevestigt.

We vonden eveneens de aanstellingsbrief vanaf 1 juni 1935 in dienst der intercommunale, van de inwonende hovenier-werkman Th. Van Praet en zijn echtgenote Van Segbroeck als keukenvrouw. Op dit ietwat speciaal echtpaar komen we verder terug. De verdeling der leerlingen die in aanmerking kwamen voor een verblijf in de kolonie gaf soms aanleiding tot heel wat touwtrekkerij onder de schoolhoofden om zoveel mogelijk van hun leerlingen op de lijst geplaatst te krijgen. Eén van de meest actieve hierin was het schoolhoofd van Klein-Willebroek, van zijn hand zijn ettelijke brieven van tussenkomst bewaard gebleven.

Dat van in het begin de doelstelling van de schoolkolonie gehaald werd, nl. het terug op normaal peil brengen van de lichamelijk verzwakte kinderen, konden we vaststellen uit een teruggevonden verslag dat vol lof is over de gezondheid van een groep teruggekeerde kolonisten.

Er waren zelfs momenten van héél hoog bezoek voor de kinderen, hier samen op de foto* met enkele bestuursleden, we herkennen oa Burgemeester Fromont en Schepen A.Dezaeger (achteraan rechtsboven), vooraan op de foto de inspecteur van het gemeentelijk onderwijs dhr Polspoel. De speciaal geklede mijnheer met hoge mijter en staf zal iedereen wel kennen denken we ! GAW

Wanneer er met personeel in een beperkte groep die dan nog op een redelijk afgelegen plaats moest samenwerken zijn er nu en ook niet toen intermenselijke spanningen te vermijden. In de archiefstukken vonden we een klein briefje gedateerd 28/11/1935 terug waarbij de hovenier en uiteraard daarnaast ook zijn echtgenote hun ontslag aanbieden en dit na pas een goeie vijf maand in dienst geweest te zijn. Wat is er dan gebeurd om dit plotseling ontslag te verklaren ?

*28-11-35
J. van der
Meijnen.*

GAW

*Ik neem erbij de vrijheid
Meijnen, u mijn ontslag als hovenier
der schoolkolonie te Hatbelijne Waer,
aan te bieden voor 1 Januari 1936.*

Wat opzoekwerk leverde ons de brief dd 11 december '35, met een ietwat klaarder visie over de situatie, maar blijft na 75 jaar toch vrij vaag, o.a. met een rare zin over "een gulle vlaamse broedergroet".

Wij betreuren het oprecht dat Uw afscheid vergezeld gaat van een lange klachtenlijst (hoofdzakelijk tegen Uw werkgezel gericht.) Te meer dat nadien Uw aantijgingen ongegrond bleken, wenschten wij wel graag in de plaats er van een gullen vlaamschen broedergroet.

Verhopende dat Uw laatste dagen niettemin "vreedzame dagen" zullen wesen, betuigen wij U onze beleefde gevoelens.

Een uittreksel van de bestuurscommissie gaf ons echter de bijna complete uitleg. Voor een verslag van een vergadering is dit stuk héél emotioneel opgesteld en moeten de gebeurtenissen diep ingesneden hebben in de geest van de betrokkenen.

Wroet dat het werk, hetwelk wy aan Uw aller goede zorgen hebben toevertrouwd, ontstaan is in dagen van geestdrift en alies werd geboren uit een groot gevoel van liefde en medelyden voor onze zwakke voll kinderen, aangedreven by al onze medebestuurleden door een breed verlangen van hulpbetoon aan de behoeftigen. Wy konden wel verwachten dat, by anderdenkenden, deze Schoolkolonie, die te lande de eerste en nog de eenige is op het terrein der intercommunale vereenigingen, geen gunstig onthaal sou sijn voortbehouden en wy ervaren spytig nog ten dage, hoe hard de stryd is, reeds sedert meer dan vyf jaren, met goeden moed aangebonden en volgehouden.

Meer dan voortyds is nu het weldoende werk der Schoolkolonie noodig en onze beide gemeentebesturen sijn vastbesloten, den goeden stryd te stryden tot het einde voort, al moest het ten koste van ontberingen voor de overige gemeentewerken. U kunt op ons rekenen!

Wie had echter ooit kunnen denken, dat pas na enkele maanden, de instelling sou aangetast wesen door innerlyke twisten en uitingen van slechten wil, zoels die gekenschte sijn: eeneerste maal door de opstandigheid tegen het hoofd der inrichting en thans, reeds de tweeds maal, door vyandschap onder het dienstpersioneel. Lykt het niet een gevaerlyken kanker die dese instelling wil kapot maken...?

Die indruk smart ons diep... En vragen U daarom by dese gelegenheid, aan ieder van U allen zonder onderscheid- en onze medeleden hebben er de aandacht op gevestigd: dese vragen duidelyk en onwvonden naar voor te brengen:

Uit de lezing van de teksten moeten we meer dan waarschijnlijk besluiten dat het hier om politiek tegenovergestelde meningen ging tussen de hovenier en de inrichtende macht enerzijds en zijn werkgezel(len) anderzijds. We vermoeden dat een uitgesproken Vlaamse gezindheid aan de basis lag van het geschil dat geleid heeft tot de breuk en het ontslag. We voegen hieronder een uittreksel van het bewuste verslag (wel vrij onduidelijke kopie) hierbij. Aan de lezer om zelf te oordelen of onze interpretatie de juiste is!

Even hadden we ook nog gedacht dat deze Van Praet Theodoor enige jaren later in 1941 in dienst was als hovenier op het camp "Fort van Breendonk". Dit bleek dus werkelijk een toeval, qua naam en beroep, maar het betrof niet dezelfde persoon. Van de door ons besproken Van Praet Theodoor vonden we na zijn vertrek in de kolonie geen spoor meer terug.

De hulpkokkin aan het groot fornuis +- 1936 GAW

Na dit incident, dat wel voor beroering had gezorgd, ging het normale leven op een normale wijze verder op de oude heerlijkheid van Deudon d' Heysbrouck, op wat onderbrekingen door de perikelen van achterstallige wedden, verlofaanvragen op het verkeerde ogenblik, het ontslag (2x) van de bestuurder na.

En zo geraakte de schoolkolonie verder, zonder zich wat aan te trekken van de internationale toestand in het jaar 1940. Op 7 mei werden nog de lijsten opgesteld voor de volgende groep die op luchtkuur kwam en dan werd op 10 en 11 mei WO II een werkelijkheid.

Onmiddellijk werden in opdracht van het schepencollege van Willebroek de aanwezige kinderen geëvacueerd en zo snel als kon terug naar huis gezonden (de forten van St-Kathelijne-Waver en Walem liggen in de nabijheid !!).

De wasplaats der kinderen

In Willebroek werden de burgemeester en de secretaris, die elke medewerking met de Duitsers weigerden, op 1 februari 1941 uit hun ambt ontzet en opgesloten in het Fort van Breendonk. Ook de schepenen werden onder druk gezet en namen ontslag of werden ontslagen.

In Willebroek werd Edmond De Ridder in juni 1941 aangesteld als oorlogsburgemeester. Samen met het niet verkozen schepencollege leidde hij de gemeente tot 4/9/1944.

Na al de goede wil en inspanningen van de oprichters van Kinderwelvaren werd in één klap een einde gesteld aan hun werk. Er ontstond een leemte van bestuur en leiding, het domein lag er verlaten bij en werd na enkele weken ingepalmd door de Duitse bezettingstroepen.

Het oorlogscollege van burgemeester en schepenen wist in de eerste weken van hun werking niet zo best wat ze moesten aanvangen met het domein te Sint-Kathelijne-Waver en ondernamen alleen wat maatregelen voor de instandhouding in afwachting van een verdere bestemming.

Antwerpen, den 30n Maart 1942.

Aan den heer E. De Ridder
Burgemeester
te Willebroek

Mijnheer de Burgemeester,

Met mijn schrijven van 16 Maart 11., vroeg ik u of uw bestuur in principie zou akkoord gaan om de schoolkolonie Boom-Willebroek, gelegen te St. Katelyste-Waver, tijdelijk af te staan aan de Stad Antwerpen.

Tot op heden heb ik echter nog geen antwoord ontvangen en daar wij dringend zoeken naar nieuwe mogelijkheden voor het onderbrengen van onze zwakke leerlingen zou ik u dank weten indien u mij per omgaande uw meening wilde doen kennen.

Zoals ik u reeds meedeelde zal op uw verzoek een mijner schoolopziensers deze zaak nader met u komen bespreken.

In de hoop een spoedig en gunstig antwoord te mogen ontvangen, verzoek ik u, Mijnheer de Burgemeester, de betuiging mijner hoogachting te aanvaarden.

De Schepen van Onderwijs,

Dr. R. Van Roosbroeck

En dan kwam plotseling als een "Deus ex machina" de vraag van de stad Antwerpen om eens te praten over de gewezen schoolkolonie. In Willebroek wist men blijkbaar niet goed wat aanvangen met deze vraag, want op 30 maart 1942 schreef de stad A'pen opnieuw om te herinneren aan hun vraag.

Na een vrij lang overleg tussen beide besturen, werd er op 23 oktober 1942 een overeenkomst gesloten tussen de beide Rupelgemeenten en de stad Antwerpen waarbij het domein Hesbroeck in gebruik werd genomen door Antwerpen als openluchtschool*, omdat zoals in de raadsbeslissing staat: "*dit uit oorzaak der tijdsomstandigheden de schoolkolonie Kinderwelvaren voorlopig stil gelegd werd*"

Deze overeenkomst bestaat uit niet minder dan 26 artikelen die heel minutieus en tot in de details de werking en de overdracht tussen beide besturen regelen.

In afwachting van deze overdrachtregeling had het gemeentebestuur regelmatig last met het beheer van hun eigendom, zeker omdat zelfs voor een oorlogscollège de vat op de Duitse aanwezigheid in hun domein zeer gering was *. We vonden hiervan toch een markant voorbeeld.

Willebroek, 14 April 1942

G.S. - G 7

Aan den Heer Kreiskommandant

te MECHELEN

Heer Kreiskommandant,

Bij een bezoek aan de Intercommunale Schoolkolonie Boom-Willebroek te Ste Kathelijne-Waver, hebben wij vastgesteld dat leden der Wehrmacht die aldaar gehuisvest zijn verscheidene groote boomen hebben geveld, om zulks te gebruiken als brandhout, hetgeen schaadt aan het natuurschoon van onze Schoolkolonie, zulks volgens de verklaringen van den huisbewaarder.

Mogen wij U verzoeken, Heer Kreiskommandant dienaangaande een onderzoek in te stellen.

Met de meeste hoogachting.

Op bevel:

De Secretaris,

De Burgemeester,

Klachtbrief over het gedrag v/d Werhmacht op het domein door gemeentebestuur Willebroek 1942. GAW

oooooooooooooooooooooooooooo

En dan was er in september '44 de bevrijding. Het vooroorlogse college en ambtenaren namen opnieuw hun plaatsen in en trachten in hun bevrijde gemeenten chaos en wanorde te vermijden. De schoolkolonie was een van hun laatste zorgen. Daarenboven waren de nieuwe voorschriften voor kindertehuizen van die aard dat het pakken geld zou kosten om het gebouw hieraan aan te passen. Zo verzeilde "Kasteel Heysbrouck" rustig de vergetelheid in tot na een grondige inspectie in 1955 van het verwaarloosde domein, het gemeentebestuur van Willebroek voorstelde de nog bestaande, maar niet meer werkende intercommunale, vervroegd te ontbinden en het eigendom te verkopen.

In 1956 was dan de kogel door de kerk en stemde ook de gemeente Boom in met de vervroegde ontbinding. Op 26 augustus 1957 stemde dan de gemeenteraad van Willebroek voor de ontbinding met negen stemmen tegen vier !

De oppositie (dezelfde partij als in 1930) stemde merkwaardig genoeg tegen de ontbinding en de vervreemding van het eigendom. In 1930 waren ze wel tegen de aankoop !

In hetzelfde jaar werd de oude Heerlyckheid Deudon d' Heysbrouck verkocht voor het bedrag van 2.600.000 BF aan een bouwpromoter-verkavelaar.

oooooooooooooooooooooooo

Dit was dan het stille en roemloos einde van een idealistisch en groots project van twee, voor hun tijd, vooruitstrevend denkende gemeentebesturen die de gezondheid van de jeugd als zéér belangrijk beschouwden. Een project dat door tijdsomstandigheden nooit tot volle bloei is kunnen komen, en vergeten is, ten onder gegaan waar misschien alleen de oud-kostgangertjes nog ooit eens aan gedacht hebben .

Het was in zijn tijd ooit het enige bestaande experiment op dit gebied in België.

Later werd deze taak overgenomen door de verschillende ziekenfondsen die over gans België vakantie- en verblijfshomes oprichtten.

Exit " Intercommunale Schoolkolonie Kinderwelvaren " te Sint-Kathelijne-Waver.

Niets herinnert er nu ter plaatste nog aan het vroegere domein de Deudon Heysbroeck, behalve de naam Kasteellaan en Vijverlaan. Waarschijnlijk weten de huidige bewoners zelf niet meer waar de naam vandaan komt.

M.F. **Eric Van Winghe**

*documenten GA Willebroek / pers. verzam.

Inhoudstafel : april – mei - juni 2011

Voorwoord	blz.	1
Tisselt – Houdt u kalm door L. Vervloet.....		2
Willebroekse schoolmeester-kosters (deel 3) door Paul De Borger.....		6
Zetduiveltje.....		10
Sociale ontwikkeling in de papierfabrieken De Naeyer door Jean Merckx.....		11
Studentengrappen gebeuren niet alleen aan de Universiteiten door G. Van Auwenis		16
Een missionaris in de Grote Oorlog 1914-18 door Guy Cortebeek		21
Wegrit wegens dodelijk ongeval stopgezet door G. Mantiërs.....		26
Onbekende foto – om inlichtingen verzocht		28
Roemloos einde van de schoolkolonie Willebroek-Boom door E. Van Winghe..		29
Inhoudstafel		37

Werkten mee aan dit nummer :

Guy Cortebeek - Paul De Borger - Gary Mantiërs – Jean Merckx - Gust Van Auwenis - Eric Van Winghe en E.H. L. Vervloet.

Samenstelling en lay-out : Gust Van Auwenis en Eric Van Winghe.

Alle rechten voorbehouden. Het overnemen van teksten kan slechts gebeuren na schriftelijke toelating van de auteur en mits vermelding van het tijdschrift, jaargang en nummer.

Elk auteur is individueel verantwoordelijk voor de inhoud van zijn of haar artikel.

Geplande activiteiten: - Binnen afzienbare tijd wordt ons archief opengesteld voor het grote publiek.

Aandacht! Bezoek regelmatig onze website om op de hoogte te blijven van onze laatste nieuwsjes en geplande activiteiten : www.vaertlinck.be

CAFE - TAVERNE "CASINO"

Bij Chris & Patrick

Oud Sasplein 3, 2830 Willebroek
(aan de brug)

Tel 03/886 68 70 - dinsdag gesloten

Anno 1905

- VERZORGDE SNACKS
- BRUSSELSE WAFELS
- PANNEKOEKEN
- DIVERSE BROODJES
- MILCKSHAKES
- IJSCOUPES
- VERSE FRUITSAPPEN

ZAKENKANTOOR NV VAN TRICHT

L. DE NAEYERPLEIN 16
2830 WILLEBROEK

Tel. 03-886 87 33 - 03-886 94 62

Fax 03-886 20 91

E-mail : yvette.vandemaele.15515@axa-bank.be

Alle wekdagen geopend van 9 - 12 uur en van 14 - 18 uur
Dinsdag- en zaterdagvoormiddag enkel na afspraak

VOOR AL UW BELEGGINGEN, BANKVERRICHTINGEN,
VERZEKERINGEN EN KREDIETEN

Het kantoor met de betere service !

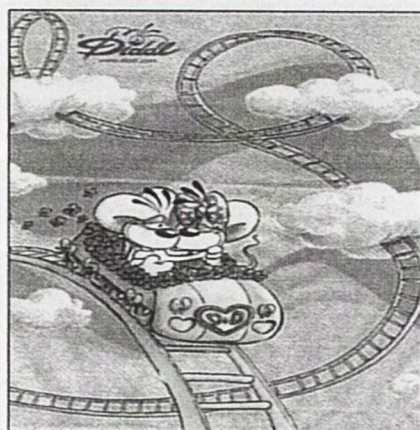
BOEKSKE

Voor al uw tijdschriften en kranten!

Aan huis besteld!

Eksklusief verdeler van :

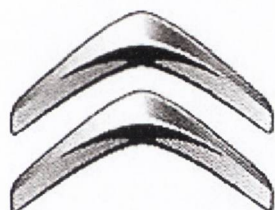
**DIDDL, TOPMODEL,
DARK DUDES, ROSALIE UND TRUFFEL**

Voor al uw inkt en tonercardridges tot 50 % goedkoper
Overwinningstraat 76 - Willebroek
Tel: 03.886.73.84

SINONQUEL BVBA
TEN BERGSTRAAT 2
2830 WILLEBROEK

CITROËN

TEL : +32 (0)3 886 66 85
FAX : +32 (0)3 886 61 54
BTW: BE 0464.707.303
garage.sinonquel@telenet.be

Uit Sympathie

Bank

DEXIA BANK Nieuwstraat
2830 Willebroek
03/860.72.90

上海酒家

CHINEES RESTAURANT

SHANGHAI

Stationsplein 2

2830 WILLEBROEK

Tel. 03 886 74 96

Ruime parking

Maandagmiddag

Dinsdag

Zaterdagmiddag

GESLOTEN

Jan maes

watches & jewellery

L.De Naeyerplein 31

2830 Willebroek

03/886 86 26

Bruul 85

2800 Mechelen

Meubelen

“Toonzalen: Brielen 5
2830 Willebroek-Tisselt

Jozef VAN DEN BERGH NV

“ Tel 03/886.66.03

Keukens *MICKO*

“ Donderdag gesloten

KEUKENCENTER

MASURE

Totaalinrichting van vloer tot plafond

- keukens in alle stijlen
- van luxe modellen tot de budget-keukens
- ook badmeubelen en schuifdeuren
- wij tekenen uw eigen droomkeuken

Kleine Amer 15
2870 Puurs-Kalfort

Tel. 03 889 22 48 * fax 03 899 15 26

Open: ma-vr van 10-18.30 uur
zaterdag 10-18 uur
zondag gesloten

WOONDECORATIE

PEPERMANS

Herman Vosstraat 46
2830 Willebroek

Tel. 03 / 886 68 23

Fax 03 / 866 15 00

www.decoratiepepermans.be

- Vast tapijt
- Tapijten
- Vouwdeuren
- Textiel

- Vloerbekleding
- Gordijnen
- Zonwering
- Onderhoud

- Laminaat
- Overgordijnen
- Behangpapier
- Verven-Mengmachine

WILLEBROEK

TEL. 03/886.41.30

Groep Kerremans

 Zakenkantoor
Kerremans & C°

VERZEKERINGEN
BANK

OVERWINNINGSSTRAAT 87
2830 WILLEBROEK
TEL: 03/886.43.39
FAX: 03/866.57.02

info@groepkerremans.be
www.groepkerremans.be

CBFA: 040356A-cB

Vastgoed Kerremans

VERKOOP
VERHUUR
BEHEER

OVERWINNINGSSTRAAT 87
2830 WILLEBROEK
TEL: 03/886.43.39
FAX: 03/866.57.02

info@groepkerremans.be
www.groepkerremans.be

BIV KERREMANS STEVE: 503785

P
H
I
L
L
I
P
P
E

BANKET

R

O

O

D

Kerkstraat 26

Willebroek

Tel. 03/886 65 09

BOOZT.BE

THE BEST HARDWARE STORE IN BELGIUM

Dendermondsesteenweg 111 / bus 29

2830 Willebroek

Tel : 03/866.48.44

Fax : 03/866.48.45

Openingsuren :

maandag : Gesloten

dinsdag : 10 u. - 18u.

woensdag : 10 u. - 18 u.

donderdag : 10 u. - 18 u.

vrijdag : 10 u. - 18 u.

zaterdag : 10 u. - 18 u.

Gesloten op zondag en feestdagen.

carrosserie
Van den Eede

herstellingen alle merken

Brandstraat 31

2830 Willebroek

btw 634 353 769

tel. 03/886 78 49

fax 03/886 04 58

Rijwielen - Naaimachines

Firma CLAESSENS

Mechelsesteenweg 8

(aan de brug)

2830 WILLEBROEK

Tel. : 03/886 62 70 - 03/886 38 51

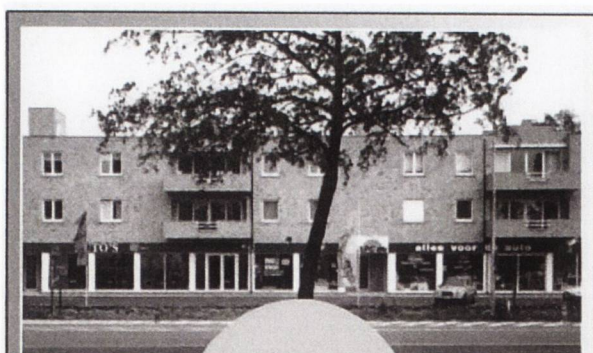
Restaurant "BEUKENHOF"

Antwerpsestraat 300

2850 BOOM

Tel.: 03/888.65.68

Fax.: 03/844.74.39

APC

AUTO PARTS CENTER BVBA
ALLE AUTO-ONDERDELEN

- Groot- en kleinhandel
- Car-hifi - GSM's - carkits - navigatiesystemen
- Alarmen - blinderen autoruiten
- Wisselstukken en onderdelen: remmen, filters, uitlaten, schokdempers, ...
- Allesdragers: skiboxen, sneeuwkettingen, ...
- Accessoires: uitbouwkits, verlagingskits, spoilers, sportluchtfilters, ...

Hemiksem	Kontich	Willebroek
Heuvelstraat 146 2620 Hemiksem 03/877.50.33 hemiksem@apc.skynet.be	Mechelsteeweg 297B 2550 Kontich 03/458.76.93 kontich@apc.skynet.be	Dendermondsesteenweg 212 2830 Willebroek 03/885.35.00 willebroek@apc.skynet.be

't Poussecafé

Torenstraat 6 - 2830 Willebroek

 03 / 866 05 36

Open vanaf 11.00 uur
 Keuken doorlopend vanaf 11.00 uur
 Maandag gesloten

Rode Kruis
 Vlaanderen

Opgelet! Volgend jaar viert men in Willebroek het 100-jarig bestaan van het Rode Kruis – afdeling Willebroek.

1912 - 2012

WIE HEEFT HET VOOR U IN WILLEBROEK?

Bij KBC Bank & Verzekering staat een cliëntvriendelijke, professionele en vooruitstrevende dienstverlening hoog in het vaandel. Meer dan 18 000 KBC-medewerkers staan hier garant voor. En daartoe behoren ook de medewerkers van het KBC-verzekeringskantoor en het KBC-bankkantoor in uw buurt.

KBC Bank & Verzekering
Dendermondsestwg. 17,
2830 Willebroek
tel. 03 860 75 30

KBC Verzekeringen
Spiessens & Wuyts BVBA
A. Van Landeghemplein 1,
2830 Willebroek
tel. 03 866 17 38
fax 03 866 21 45

We hebben het voor u.

**COPY PRINT SCAN
PLANAFDRUK POSTERS**

Print Factory

www.deprintfactory.be
print@deprintfactory.be

**T
E
L

0
3

8
6
6

2
5

2
5**

**DIGITALISEREN VAN
DOCUMENTEN EN
MICROFILMS**

microfilm techniek
Total document service

www.microfilmtechnik.be
info@microfilmtechnik.be

Dendermondsesteenweg 151/4 - 2830 Willebroek

www.freestyle.be

SELEXION **CLIX**®

FOTO

VIDEO

GSM

PC

GPS

**POSTER
PRINTING**

**PAS
FOTO**

COPY

BORNEM

KAPPELE o/d BOS

LONDERZEEL

WILLEBROEK

INFOLIJN 03/860 70 80